

Opetuksen kehittämispalvelut perustettiin Lapin yliopistoon syksyllä 2002. Opetuksen kehittämisen tavoitteena on laadukas opetus ja korkeatasoinen oppiminen sekä opintojen eteneminen. Opetuksen kehittämisestä kirjoittavat kehittämispäällikkö Maire Syrjäkari (vas.) ja projektipäällikkö Päivi Karppinen, s. 9-10.

Arktisen keskuksen tutkija Paulo Susiluoto kertoo artikkelissaan kirjailija Robert Crottet'sta, joka tunnetaan Suomessa kolttasaamelaisen kertomuskokoelman Kuun metsän kirjoittajana, s. 25-26.

3	Pääkirjoitus: Tutkijakoulutuksen murros, Jukka Mäkelä
4	Sadan vuoden uudistus, Esko Riepula
7	Kiintiöt yliopistojen opiskelijavalinnoissa, Sakari Heikkilä
8	Kolumni: Kari E. Nurmi
9	Opetuksen kehittäminen Lapin yliopistossa, Maire Syrjäkari ja Päivi Karppinen
11	Opetuksen ohjauksen tavoitteet Lapin yliopistossa, Sirkka-Liisa Laine ja Merija Poikela
13	Informaatioteknologian opetuksen kehittäminen, Ari Tapio, Matti Tervasmäki, Mika Saloheimo ja Juha Lindfors
15	Maisterikoulutuksen karikot, Kaarina Määttä
17	Kansainvälisen opetuksen kehittäminen, Aini Linjakumpu
19	Siula: Ari Konu
20	Tutkintoon johtavan koulutuksen alueellistamisen haasteet, Jorma Puuronen
21	Lapin yliopisto vahvistaa Koillis-Suomen aluekehitystä, Erkki Hämäläinen ja Kari Kantola
22	Korkeakoulujen uraohjaajat puhuivat työelämän muutoksista, alueellisesta yhteistyöstä ja ohjauksen kehittämisestä, Satu Peteri
24	Alumni: Hanna Koskela
25	Kadonnut kertoja ja unohdettu kirja, Paulo Susiluoto
27	Huumausaineiden käytön selvittäminen työpaikoilla, Seppo Koskinen
29	Väitökset: Juhani Lassila ja Xu Luodan
31	Julkaisut
32	Lyhyesti

Tutkijakoulutuksen murros

Lapin yliopisto sopi kevään 2003 tulosneuvottelujen yhteydessä tuntuvista lisäyksistä tutkintotavoitteisiinsa vuosille 2004 - 2006. Maisteritavoite kasvaa yli 20 % samalla kun tohtoritavoite lähes kaksinkertaistuu. Monessa mielessä kysymys on laadullisesta harppauksesta perustutkintoja tuottavasta yliopistosta tutkimusyliopiston suuntaan. Yhtenä tekijänä muutoksen taustalla on ollut opetuksen kehittämisen kytkeytyminen perusopetuksen ohella jatkokoulutukseen sekä alueelliseen ja kansainväliseen toimintaan.

Lapin yliopisto on ollut systemaattinen opetuksen kehittämisessä. Maakuntakorkeakoulun toiminta on ennakoanut yliopiston kolmannen tehtävän merkityksen kasvua. Kansainvälisen opetuksen yksikön perustaminen on antanut puitteet integroida kv-opetus osaksi perusopetusta. Mediapedagogiikkakeskus ja opetuksen kehittämispäällikön viran perustaminen ovat mahdollistaneet uusien opetusympäristöjen ja opetusmenetelmien käyttöönoton. Sovelletun informaatioteknologian monitieteinen maisterikoulu suuntautumisvaihtoehtoineen on realisoitunut uuden tutkintorakenteen mukaan tuomia mahdollisuuksia sekä antanut uuden tavan hahmottaa sosioteknologiaa innovaatioita.

Jatkokoulutus on osa opetuksen kehittämistä. Valtakunnalliset tutkijakoulut ovat muuttaneet käsitystä jatkokoulutuksen luonteesta ja osaltaan osoittaneet, kuinka ohjauksen jäntevöittämisellä ja systemaattisella jatkokoulutuksella on pystytty sekä parantamaan tutkimuksen tasoa että tuottamaan enemmän väitöskirjoja. Lapin yliopiston yhteisen tutkijakoulun taustalla on ajatus, että jatkokoulutuksessa on kyse ensisijaisesti itse tutkimusprosessin tukemisesta sekä tutkijan ammattitaidon kehittämisestä. Ensimmäistä tavoitetta palvelee monipuolinen tutkijakoulun ohjelma (www.urova.fi/tutkijakoulu) tutkijatapamisineen. Jälkimmäistä tavoitetta varten tutkijakoulu on suunniteltu ammattitutkija-hankkeen.

Hankkeen tavoitteena on kehittää tutkijakoulutusta ammattitutkijana toimimisen ja tieteellisen tutkimuksen ammatillistumisen näkökulmasta. Sen ytimenä on jatko-opiskelijoille tarjottava koulutuskokonaisuus, joka on suunniteltu siten, että tutkijalle rakentuu taitoja toimia projektitutkijana ja erilaisen käyttötiedon tuottajana monenlaisissa organisaatioissa. Kun perinteinen tutkijakoulutus tähtää väitöskirjan tekemiseen, rakentuu ammattitutkija-hanke tutkimuksellisen osaamisen varaan. Koulutuskokonaisuudessa opetetaan ammattitutkijan työssä tarvittavia taitoja ja työtapoja. Osa näistä taidoista on perinteellistä akateemista osaamista, kuten tutkimuksen tekeminen ja argumentointi. Osa taidoista liittyy tutkimuksellisen toimintaympäristön muutokseen, joita ovat projektien suunnittelu, hallinnointi ja asiantuntijaryhmässä toimiminen, tietojohtaminen, kansainvälinen verkostoituminen ja verkostoissa toimiminen sekä sopusijuridiikka.

YTT, lehtori, Menetelmätieteiden laitoksen johtaja Jukka Mäkelä on Lapin yliopiston 1. vararehtori.

Hankkeen taustalla on tutkimusmaailmassa ja tiedepolitiikassa tapahtunut murros. Perinteisen väitöskirjan merkitys on muuttunut samalla kun tutkimuksen ja erityisesti monitieteellisen osaamisen merkitys on kasvanut. Tutkimuksen tekeminen ei enää rajaudu tiedeorganisaatioiden sisään. Tutkimustiedolla ja tieteellisellä osaamisella on myös innovatiivista ja kaupallista arvoa. Tähän liittyen yksityinen sektori ja erilaiset tutkimuslaitokset tarvitsevat tieteellisen tutkimuksen osaajia. Työmarkkinoita tärkeämpi perustelu ammattitutkija-hankkeelle on kuitenkin tarve säilyttää tieteellisen tutkimuksen taso. Hyvä ja uutta luova tutkimus vaatii monenlaista osaamista. Se edellyttää tekijältään kykyä ja halua toimia aktiivisesti kansainvälisessä tiedeyhteisössä, solmia kontakteja sekä hakea oman tutkimuksen kannalta relevantteja keskusteluyhteyksiä. Tutkijan on pystyttävä esiintymään, kommentoimaan ja keskustelemaan akateemisessa kansainvälisessä maailmassa. Hyvä kielitaito, viestintätaidot sekä taito kirjoittaa eri tyyleillä erilaisille yleisöille ovat tällöin keskeisiä. Välttämätön osa tutkijan työstä on tutkimus- ja rahoitussuunnitelmien tekeminen ja rahoituksen hakeminen, mikä sekin on oma taitolajinsa.

Ammattitutkija-hanke täydentää valtakunnallisten tutkijakoulujen taustalla olevaa ideaa tutkijakoulutuksen tehostamisesta. Ylhäältä alaspäin -suunnittelun sijaan se lähtee tutkimusarjesta nostaen esiin tieteellisen tutkimuksen tekemiseen liittyvän osaamisen. Tieteelliset tutkijat ovat tällöin tiedon tuottamisen ammattilaisia, jotka osaavat tutkimuksen tekemisen ja ymmärtävät tiedon rajat ja erilaisen tietämisen pätevyysalueet.

Ammattitutkijan koulutushanke samoin kuin maakuntakorkeakoulu ja monitieteinen sovelletun informaatioteknologian maisterikoulu ovat konkreettisia esimerkkejä siitä, miten toimiva yhteistyö oppiaineiden ja tiedekuntien välillä luo uusia toimintatapoja, kytkee opetuksen kehittämisen osaksi yliopiston arkitodellisuutta ja mahdollistaa aidon monitieteisesti toimivan tiedeyhteisön.

Esko Riepula Sadan vuoden uudistus

Lapin yliopiston rehtori Esko Riepula käsitteli 25. lukuvuoden avajaispuheessaan alueelliseen kehitykseen vaikuttavia voimia aluehallinnon näkökulmasta arvioimalla sen rakenteita ja kykyä vaikuttaa myönteisesti alueelliseen kehitykseen maassamme. Riepulun mukaan kuntahallintoon välillisesti pohjautuva maakuntahallinto ja valtion sektorihallintoon entistä selkeämmin perustuva valtion aluehallinto eivät kohtaa riittävän koordinoitusti toisiaan, jotta yhtenäinen alueen tahtoon pohjautuva kehittämistyö olisi mahdollista.

Seuraavassa lyhennelmä rehtori Esko Riepulun puheesta.

Voimakkaammin kuin muissa pohjoismaissa Suomessa kohtaavat aluetasolla puhtaaseen virkamieshallintoon perustuva valtionhallinto ja itsehallintoon pohjautuva toisen asteen kunnallishallinto. Työnjako näiden kesken on muotoutunut hyvinkin sattumanvaraisesti. Pääperiaatteena on ollut, että palveluiden tuottamisesta vastaavat kuntaorganisaatioon kuuluvat toimielimet, kun taas ohjaus-, lupa- ja valvontatehtävät kuuluvat valtiollisille toimielimille. Sen sijaan *alueelliseen kehittämiseen* liittyvissä asioissa molemmat ovat aktiivisia toimijoita eikä selkeää työnjakoa niiden kesken ole osoitettavissa. – Kehittämisasioissa valtionhallinto on edustanut hallituksen tahtoa ja linjaa alueella, kunnallishallintoon pohjautuva aluehallinto taas asukkaiden tahtoa ja linjaa, vaikkakin välillisesti.

Juuri tässä valtion ja kunnallishallinnon leikkauspisteessä on Suomen aluehallinnon akillen kantapää. Niin pohjoismaisessa kuin yleisemmässäkin eurooppalaisessa katsannossa se on erikoislaatuinen sekoitus; hajanainen ja koordinaatioltaan heikko vailla selkeää kansanvaltaista pohjaa ja – niin voitaneen sanoa – keskentekoinen siitä huolimatta, että sen uudistamisen kimpussa on oltu koko itsenäisyyden ajan - ja sitä ennenkin.

Kehitysaluepolitiikkaa 1960- ja 1970 -luvuilla

Tarve aluehallinnon tehostamiseen nousi aivan uusiin mittoihin, kun maassamme alettiin harjoittaa aktiivista kehitysaluepolitiikkaa 1960- ja 1970 -luvuilla. Aluepolitiikan ituja on kyllä löydetty jo 1950 -luvulta mm. Pohjois- Itä-Suomen yrityksille säädettyjen verohuojennuslakien muodossa. Laajamittaisen aluepolitiikan käynnistyminen tapahtui kuitenkin vasta 1960 -luvulla silloin säädettyjen kehitysaluelakien, tietoisien valtionhallinnon hajasijoitustoiminnan, yritysten sijainninohjauksen sekä keskushallinnosta tapahtuneiden tehtävien siirron muodossa. Nämä toimenpiteet merkitsivät valtion aluehallintoviranomaisten – ennen muuta lääninhallitusten – aseman huomattavaa vahvistumista nimenomaan kehittämisasioissa. Niinpä 1970-luvulta aina 1990 -luvulle lääninhallitukset olivat ylivoimaisesti tärkeimmät aluehallintoviranomaiset maassamme.

Samanaikaisesti valtionhallinnossa tapahtuneen kehityksen kanssa rinnalla kulkivat kuitenkin ehdotukset maakuntaitsehallinnon toteuttamiseksi. Voimistuneen valtion aluehallinnon nähtiin jättävän tyystin sivuun paikallisten asukkaiden tahdonmuodostuksen ja puhtaaseen virkamieshallintoon perustavana olevan vailla sellaista kansanvaltaista kontrollia, jota julkiselta vallankäytöltä demokratiassa yleisesti edellytetään. Arvostelu ei suuntau-

tunut niinkään harjoitettua politiikkaa ja valtion toimia kohtaan kuin siihen hallintajärjestelmään, jolla asioita alueilla hoidettiin.

Selvää poliittista ratkaisua aluehallinnon linjasta ei saatu useista 1970 -luvulla istuneista komiteoista ja niiden mietinnöistä huolimatta. Komiteasta riippuen ratkaisua haettiin milloin maakuntaitsehallinto -mallista, milloin taas lääninhallinto -mallista. Kun ratkaisua maakuntaitsehallintoon siirtymisestä ei saatu aikaiseksi, kehitys kulki olemassa olevaa järjestelmää eli lääninhallitusten ja valtion piirihallintoviranomaisten asemaa vahvistamaan suuntaan.

Maakuntien liitoista lakisääteisiä aluekehitysviranomaisia

Kissanhännänveto lääninhallinto- ja maakuntaitsehallintomallin välillä olisi varmaan jatkunut näihin päiviin ellei 1990 -luvun lama ja sen aiheuttama valtiontalouden kriisi olisi pakottanut voimakkaisiin hallinnon tehostamis- ja rationalisointitoimiin. Alkuvuodesta 1992 valtioneuvosto asetti maakuntien ja valtion alueellisen hallinnon kehittämishankkeen. Sen tarkoituksena oli toisaalta edistää kuntayhtymien maakunnittaista yhteen koaamista (*maakuntahallintohanke*) ja toisaalta valtion aluehallinnon saamista entistä keveämmäksi, kootummaksi ja taloudellisemmaksi (*valtion aluehallintohanke*).

Näiden pohjilta edettiin melko laajaan aluehallinnon uudistukseen säätämällä ensimmäinen aluekehityslaki (1993), jossa kuntayhtymäpohjaisista maakuntien liitoista tehtiin lakisääteisiä aluekehitysviranomaisia, sekä toteuttamalla myöhemmin (1997) valtion aluehallintouudistus perustamalla työvoima- ja elinkeinokeskukset, toteuttamalla lääninhallintouudistus ja yhtenäistämällä aluejaotusta.

Vaikka uudistukset olivat lähteneet liikkeelle kansalliselta pohjalta (tavoitteenaan kolme k:tta: *keventäminen, kansanvaltaistaminen, koordinoiminen*), taustalla oli myös tietoisuus

Yliopistojen kohdalla olemme jo pitkään ihmetelleet, kun emme voi, hallinnon eri alojen ristiriitaisten säännösten johdosta, olla alueellisten tukirahojen hakijana ja itsenäisenä toimijana, vaikka samaan aikaan yliopistojen roolia juuri alueiden kehittämiseen vaikuttavina toimijoina korostetaan, totesi rehtori Esko Riepula 25. lukuvuoden avajaispuheessaan.

Akateeminen kulkue matkalla avajaisjuhlaan rehtori Esko Riepulän johtamana.

EU:n piirissä käytössä olleista aluepoliittisista instrumenteista ja aluekehitykseen liittyvistä toimintatavoista eli läheisyysperiaatteesta ja ohjelmapohjaisuudesta. Kun Suomelta puuttui läheisyysperiaatetta toteuttava kansanvaltaiselle pohjalle rakentuva alueellinen toimielin, tuli maakuntien liitoista jonkinlainen kansanvaltaisuuden viikunanlehti täyttämään myös tätä tarvetta.

Näin oli joka tapauksessa saatu alueille yksi lakisääteinen kunnalliseen itsehallintoon perustuva aluekehitysviranomainen. Lääninhallitukset, joiden toimintaa oli kehitetty edellisinä vuosikymmeninä nimenomaan tässä tarkoituksessa, menettivät – näin kai voi kuvata – ”yhdessä yössä” keskeisen tehtäväalueensa, minkä seurauksena niiden asema joutui kokonaisuudessaan uudelleen arvioitavaksi. Tuloksena oli suurta kohua, huomiota ja katke-ruuttakin herättänyt lääninhallintouudistus, jossa läänien lukumäärä manner-Suomessa pudotettiin viiteen ja lääninhallitusten tehtävät rajattiin entistä selvemmin viranomais-, palvelu- ja valvontatehtäviin.

Monin paikoin aluetasolla tämä ratkaisu jäyttää vieläkin eikä nykyistä läänien aluejakoa pidetä kovinkaan onnistuneena. Ihmisten mielissä lääninhallitukset ja niiden johdossa olevat maaherrat edustavat edelleen jonkinlaista alueen yleishallinto- ja kehittämis-toimielintä riippumatta siitä, että tilanne tässä suhteessa on täydellisesti muuttunut.

Viime vuosikymmenellä tehdyistä ratkaisuksista huolimatta aluehallinto on edelleen kaksina-painen ja sitä vaivaa sama polarisaatio kuin viime vuosisadan alussakin: kuntahallintoon välillisesti pohjautuva maakuntahallinto ja valtion sektorihallintoon entistä selkeämmin perustuva valtion aluehallinto eivät kohtaa riittävän koordinoidusti toisiaan, jotta yhtenäinen alueen tahtoon pohjautuva kehittä-mistyö olisi mahdollista. Näille on yritetty luoda yhteisiä kohtaamispaikkoja mm. alue-kehitysrahojen jaossa (MYR), mutta perus-ongelmaa, yhden kokoavan toimijan puutetta enempää kuin selkeään kansanvaltaiseen pohjaan nojaavaa päätöksentekoaakaan ei näil-lä järjestelyillä ole toteutettu.

Lakisääteisen aluekehitystehtävän antami-nen valtionhallinnon ulkopuolisille maakun-tien liitoille on jopa kärjistänyt suomalaisen sekajärjestelmän ristiriitaisia piirteitä. Maa-kunnalla kun on aluekehitysvastuu, mutta resurssit ovat valtion virkamieshallinnon kä-sissä, eikä näyttöä siitä että suunnittelujärjes-telmät poistaisivat tämän ristiriidan ole osoi-tettavissa.

Vanhan aluepolitiikan keinot eivät riitä uuden aluepolitiikan instrumenteiksi

Kuten edellisessä avajaispuheessani kuvasin, viime vuosikymmenellä tapahtunut aluepo-litiikan doktriinin muutos, jossa valtiollises-ta ohjauksesta on siirrytty entistä enemmän

ohjelmapohjaiseen alueiden omiin kehityspo-tentiaaleihin perustuvaan toimintaan, johtaa väistämättä myös aluehallinnon päätöksente-on ja hallinnan uudelleen arviointiin.

On selvää, että jos vaatimukset alueiden omiin mahdollisuuksiin perustuvasta ns. uu-desta aluepolitiikasta otetaan tosissaan, sen harjoittamisen instrumenteiksi eivät enää riit-tä keskushallinnon ohjaukseen ja päätöksen-tekoon pohjautuvat ns. vanhan aluepolitiikan keinot. Mitä enemmän alueilta odotetaan omaehtoista kehitystä, väestön hyvinvoinnista huolehtimista; mitä enemmän tehtäviä, val-taa ja vastuuta siirretään keskushallinnosta alueille ja mitä enemmän Euroopan Unionin toimintaa ohjataan aluekeskeisesti sitä suu-remman merkityksen aluehallinto aluekehi-tykseen vaikuttavana tekijänä saa ja sitä tär-keämmäksi tulevat vaatimukset hyvin toimi-valle, alueiden omaa tahtoa toteuttavalle hal-linnolle. - Hallinto kun ei koskaan ole itse-ään varten vaan sitä tehtävää ja toimintaym-päristöä varten, johon sillä on tarkoitus vai-kuttaa.

Kun uuden aluepolitiikan mukaista dokt-riinia ajettiin aluekehitystä koskevaan ajatte-luumme, jätettiin sen pohtiminen, mitä se vaatii hallinnolta, puolitiehen. Uuden opin kannattajat työnsivät kyllä mielellään kehi-tämisvastuun alueille, mutta pitivät vallan avaimet itsellään vanhan hallintajärjestelmän mukaisesti.

Professoriryhmä arvioi: aluehallinto on edelleen keskentekoinen

Arvioidessaan sisäasiainministeriön toimeksiannosta viime vuosikymmenellä aluehallintoon tehtyjen uudistusten onnistuneisuutta professoriryhmä (Anita Niemi-Ilahti, Jari Stenvall ja Krister Ståhlberg) näki suurimpiina puutteina tapahtuneen kehityksen jälkeenkin alueellisten kehittämistehtävien osalta kokoavan toimijan puuttumisen sekä päätöksentekoon liittyvän demokratiavajeen ja näihin molempiin pohjautuvan selkeän politiiti-

taisten säännösten johdosta, olla alueellisten tukirahojen hakijana ja itsenäisenä toimijana, vaikka samaan aikaan yliopistojen roolia juuri alueiden kehittämiseen vaikuttavina toimijoina korostetaan.

Professoriryhmän esittämät näkemykset ovat perusteltuja ja yleisesti tunnettuja ja hyväksyttyjä. Kysyä voidaan, miksi tämä yli sata vuotta jatkunut hallinnon uudistusrumba, joka viime vuosikymmenellä kulki erittäin nopeilla kierroksilla, ei osoita päättymisen merkkejä, vaan siihen joudutaan aina pa-

Hyvinvointivaltion rakentamisessa tämä periaate on ollut keskeinen ja tasa-arvonäkökohdan huomioon ottaen hyvinkin perusteltu ja oikea. Tasapainoinen aluekehitys 1970- ja 1980-luvuilla oli pitkälti juuri julkisen sektorin toiminnan ansiota. Varsinaisten (kehitys) aluepoliittisten toimien ohella hyvinvointivaltion infrastruktuurin rakentaminen tuki myös tasapainoista aluekehitystä.

Hyvinvointivaltion rakenteiden vaikutukset ovat olleet tässä suhteessa jopa niin selviä, että on ruvettu puhumaan ”suuresta aluepolitiikasta” tarkoittaen sillä yli maan ulottuvaa hyvinvointipalvelujen järjestelmää ja sosiaalista turvaverkkoa. Varsinkin uuden doktriinin kannattajat ovat mielellään vedonneet sen aluepoliittiseen luonteeseen ja katsovat sen jopa riittävän valtion interventioksi alueellisen kehityksen edistämiseksi. Kansalaisten subjektiivisten oikeuksien varjolla on tällä retoriikalla peitelty varsinaisten aluepoliittisten toimien puutetta.

Kypsät palvelujärjestelmät eivät kuitenkaan riitä enää kehitystä eteenpäin vieviksi voimiksi. Luonnollisesti ne tarvitaan perusinfrastruktuuriksi mutta alueellisen kehityksen voimaa määrää entistä enemmän elinkeinollinen ja kulttuurinen aktiivisuus ja niihin liittyvä innovatiivisuus. Ne määräävät myös väestöllisen kehityksen ja palvelujen kehittämismahdollisuudet.

Vaikka aluekehityksen vastuu tätä kautta tulee entistä enemmän alueiden omille toimijoille, keskushallinnon vastuuta tasapuolisen kehityksen turvaajana ja siihen liittyvien keinojen ja resurssien ohjaajana ei pidä unohtaa. Alueiden kehittämisessä on oltava myös valtakunnallista vastuuta. Juuri tätä peräsin vuosi sitten puheessani! Tämän vuoksi keskushallinnon mahdollisuudet alueellisen kehityksen seurantaan ja ohjaukseen on säilytettävä. Yhtä vähän kuin alueita pitää panna täysin omavastuiksi, yhtä vähän valtiota pitää jättää vastuuttomaksi ja vallattomaksi alueiden kehittämisessä. Juuri 1990-luku opetti, mitä tapahtuu, jos valtio luopuu vastuustaan ja jättää kehityksen kilpailutekijöiden varaan. Vastuun ja vallan on tässäkin oltava tasapainossa. Tämän tasapainon turvaaminen on aluehallinnon tehtävä. Kun vastuuta on siirretty – ja siirretään – yhä enemmän alueille, sen tulee näkyä myös valtasuhteissa; ei kuitenkaan niin että keskushallinto jättäytyisi siinä osattomaksi.

Tasapainoisen aluehallinnon aikaan saaminen edellyttää näiden lähtökohtien aivonta tunnustamista.

k i d e

sen ja professionaalisen johtajuuden puutteen samoin kuin aluejaotukseen jääneet heikkoudet.

Heidän arvionsa oli, että reippaasta uudistustahdista huolimatta aluehallinto on sille asetettuun tehtäviin ja haasteisiin nähden edelleen keskentekoinen.

Asia voitaisiin ilmaista myös niin, että liian monessa paikassa ns. putkihallintoa koskevien säännösten ja alueen omien toimijoiden tavoitteet törmäävät yhteen ja estävät optimaalisten ratkaisujen syntymisen. Suomalaisessa aluehallinnossa on kyllä kehittynyt kyky toimia teknisesti hyvin ja muodollisesti oikein, mutta aitoon aluekehityksen sisällöllisiin kysymyksiin huomionsa kiinnittävään hallintoon on vielä matkaa, sillä valtionkin osalta toiminta on hajaantunutta. Yliopistojen kohdalla olemme jo pitkään ihmetelleet, kun emme voi, hallinnon eri alojen ristiriit-

laamaan? Niin nytkin kahden viimeisen hallituksen hallitusohjelmissa.

Kysymys on tietenkin vallasta ja siitä, kenen sitä oletetaan milloinkin missäkin käytävän.

Keskushallinnon mahdollisuudet alueellisen kehityksen seurantaan ja ohjaukseen on säilytettävä

Huolimatta kunnallisen itsehallinnon suhteellisen varhaisesta ja voimakkaasta roolista paikallishallinnossa Suomi on ollut varsin keskitetysti hallittu maa. Pahana pidetyn virkamiesvallan ohella ainakin osin sen takana voidaan nähdä myös ajatus maan tasapuolisesta kehittämisestä. Kun päätökset tehdään koko maata koskevana ja ne toteutetaan samanlaisten periaatteiden mukaan kaikkialla, maan eri osiin ei pääse syntymään ainakaan julkisen vallan toimesta eriarvoisuutta.

Sakari Heikkilä

Kiintiöt yliopistojen opiskelijavalinnoissa

Opiskelijoiden puheenvuoron Lapin yliopiston 25. lukuvuoden avajaisissa käytti Lapin yliopiston ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtaja yhteiskuntatieteiden ylioppilas Sakari Heikkilä. Heikkilän mukaan kiintiöillä on turha yrittää ratkaista opiskelun ongelmia tai epäkohtia.

Seuraavassa lyhennelmä Sakari Heikkilän puheesta.

Lapin yliopistoon tänä kesänä hyväksytyistä opiskelijoista on naisia 73 %. Opiskelemaan hyväksytyjen keskimääräinen ikä on 22 vuotta. Naisten osuus Lapin yliopistoon hyväksytyistä on pysynyt viime vuosien ajan valtakunnallisesti korkealla tasolla. Muutkin suomalaiset yliopistot ovat naisvaltaistuneet, vaikka suuria alakohtaisia eroja toki on.

Heti alkuun kannattaa miettiä, onko koko sukupuolijakaumalla mitään merkitystä; kaikki eivät näe miesten puuttumista yliopistoista ongelmana. Itse uskon kuitenkin, että kyseessä on ongelma. Aivan samalla tavalla, kuin vielä muutama vuosikymmen sitten naisten lähes täydellinen puuttuminen akateemisesta maailmasta oli ongelma. Tuolloinkaan ongelman ratkaisu ei ollut yliopistoissa tai niiden valintakriteereissä vaan syvemmällä yhteiskunnassa. Syitä voidaan kenties etsiä kodin roolimalleista sekä peruskoulun opetus- ja opiskelumenetelmistä.

Kiintiöillä on kuitenkin turha yrittää ratkaista opiskelun ongelmia tai epäkohtia. Kiintiöillä pelaaminen on oireen hoitamista, eikä se paranna itse ongelmaa. Sen sijaan kiintiöt ovat omiaan luomaan ongelmia, jos niiden vuoksi ryhdytään puhumaan ns. kiintiö-opiskelijoista ja varsinaisista opiskelijoista.

Yhdysvaltalaisen yliopistojen opiskelijavalinnoissa ärtymystä ovat herättäneet etnisten vähemmistöjen kiintiöt. Kiintiöt ovat herättäneet vastustusta sekä valtaväestön, että vähemmistöjen puolella. Useimmat opiskelijat, kuuluvat he vähemmistöön tai eivät, haluaivat ansaita itse opiskelupaikkansa. Sen sijaan

että Suomessa jaettaisiin ”miespisteitä” pääsykokeissa, tulisi todella miettiä syitä miesten harvalukuisuuteen yliopistomaailmassa.

Opetusministeri Tuula Haataisen esittämä 50/50 –tavoite vaatisi toteutuakseen käytännössä joko suoranaisia kiintiöitä, tai ainakin huomattavaa lisäpisteiden jakamista saman vuoden ylioppilaille. Olen Suomen lukiolaisten liiton kanssa aivan samaa mieltä itse ongelmasta; samana keväänä sekä ylioppilaskokeisiin, että yliopistojen pääsykokeisiin lukeminen on nykyisellään liian raskasta. Kiintiö- tai lisäpistemallia en kannata, koska kiintiö- tai lisäpistemallin seurauksena muodostuisi joukko ylioppilaita, joiden mahdollisuudet päästä yliopisto-opintoihin pienenevät vuosi vuodelta. Taitoja ja valmiuksia opitaan toki muuallakin kuin lukiossa. Tästä todistetaan käyköön Lapin yliopistoon hyväksytyjen opiskelijoiden keskimääräinen ikä, 22 vuotta.

Opetusministeriö on nimennyt selvitysmiehen kehittämään yliopistojen pääsykoejärjestelmää. On tärkeää, että myös yliopistot lausuvat asiasta kantansa, sillä pääsykokeiden luonne on hyvin erilainen eri oppiaineissa. Nykyisiä pääsykokeita on moitittu liian raskaiksi ja aikaa vieviksi erityisesti uusien yli-

oppilaiden kannalta. Valmistautumistarpeen vähentäminen ei ole kovin vaikeaa; vähennetään ulkoa opittavan materiaalin määrää, ja lisätään itse koetilaisuudessa luettavan ja sovellettavan materiaalin osuutta. Taito soveltaa tietoa on olennaisempaa kuin sen ulkoa oppiminen. Valintakokeita uudistamalla tavoite uusien ylioppilaiden nopeammasta pääsystä yliopisto-opintoihin toteutuu, vaikkakin 50/50 tavoitteeseen tuskin päästään edes pääsykokeita uudistamalla.

Opintojen aloittamisen nopeuttamisessa ovat yksittäisten yliopistojen toimenpiteet keskeisessä asemassa. Yliopistojen ja oppiainien väliset erot tekevät paikallisen päätöksenteon pakolliseksi ja hyvä näin. Toivon, että Lapin yliopisto käyttää hyväkseen mahdollisuutta määrätä omista valintakriteereistään.

Lopuksi haluan muistuttaa pari vuotta sitten paljon huomiota saaneesta elinikäisen oppimisen käsitteestä. Viimeaikoina en muista kuulleen elinikäisestä oppimisesta. Sitäkin enemmän olen kuullut nopeasta siirtymisestä lukiosta yliopistoon ja sieltä taas nopeasti työhön. Miten elinikäisen oppimisen ja sen, että 21 -vuotias alkaa olla liian vanha aloittamaan yliopisto-opiskelun, voi sovittaa yhteen. Siinäpä päähkinä opetusministeriölle. k i d e

Kari E. Nurmi Yliopisto aktiivisen kansalaisuuden kehittäjänä

Olen saanut viime vuodet osallistua eurooppalaiseen viidennen puiteohjelman ETGACE – tutkimusprojektiin. EU-salanimi on lyhenne sanoista *Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe*, suomeksi vain *Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen Euroopassa*. Projektia on johtanut Surreyn yliopiston professori *John Holford* ja se on toteutettu samanaikaisesti kuudessa Euroopan maassa: Alankomaissa, Belgiassa, Britanniaassa, Espanjassa, Sloveniassa ja Suomessa. Projektin tutkijana on Suomessa toiminut myös KT *Matti Laitinen* Helsingin yliopistosta. Tutkimuksen tulokset on julkaistu Surreyn yliopisto internetsivuilla (www.surrey.ac.uk/education/etgace). Jatkohankkeena on toteutumassa myös eräitä Itä-Euroopan maita koskeva vastaava Re-ETGACE –projekti.

Työ on noudattanut kahta päälinjaa. Ymmärtääksemme aktiivista kansalaisuutta olemme haastatelleet yhteensä sataa kahta kohde- maiden aktivistia. Näytteessä on yhtä monta naista ja miestä sekä nuorta ja vanhaa. Mukaan yritettiin myös saada sekä sitoutuneita että sitoutumattomia, vaikka kokemukset osoittavat, että aktiiviset kansalaiset ovat yleensä jollakin tavalla sitoutuneita, vaikkei välttämättä puolueeseen, ideologiaan tai uskontoon. Suomessa valitsimme vielä puolet haastateltavista pohjoisesta ja puolet etelästä. Haastatteluissa on käyty läpi sekä heidän elämäkertansa että systemaattisesti aktiivisen kansalaisuuden teemoja, kuten aktiivisuuteen oppimista, aktiivisen identiteetin muodostumista, vastuullisuutta ja toiminnan tuloksellisuutta.

Toisena päälinjana on ollut järjestää kansallisia asiantuntijaseminaareja, joita tutkimussuunnitelmassa kutsuttiin hienosti fokus-

ryhmiksi. Niihin on kutsuttu erilaisten kansalaisaktiivisuuteen osallistuvien organisaatioiden ja ryhmien edustajia esittelemään omaa toimintaansa ja keskustelemaan haastattelujen tuottamien tulosten pohjalta. Suomessa olemme järjestäneet neljä seminaaria, joissa mieleen painuneimmat keskustelut käytiin sukupuolikysymyksistä: naisten aktivismista ja eri tavoin ongelmaisten ja syrjäytyvien miesten aktivismin herättämisen tarpeesta, joka ei näytä löytävän helposti yhteiskunnallisesti tuloksellisia muotoja.

Koulutuksen osalta tutkimus tuotti tuloksen, joka ei ehkä yllätä, mutta on silti pysähtymisen arvoinen. Kukaan kohdehenkilöstämme ei kertonut, että innostus aktivismiin olisi syntynyt kouluopetuksen tuloksena. Kun koulutusjärjestelmä kuitenkin on demokraattisen yhteiskuntajärjestyksemme keskeistä perustaa, ei havaintoa voi sivuuttaa pelkkänä itsestäänselvyytenä. Tiedämme, että laman aikana kansalaisten luottamus yhteiskunnan perustituutioihin, erityisesti poliittisiin puolueisiin, heikkeni lähes katastrofaalisesti. Vain poliisi ja puolustusvoimat näyttivät mielialidetutkimusten mukaan selvinneen lähes puhtain paperein. Koulun, ammatillisen opetuksen ja yliopiston pitäisi luoda valmius sellaisiin toimiin, että organisaatiot tuottaisivat hyvää tulosta ja luottamuskin sitä kautta kohtuullisessa ajassa saavutettaisiin. Näin ei näytä tapahtuvan.

Yritimme muodostaa alustavan käsityksen kurkistamalla lukion opetussuunnitelman perusteita ja oppikirjoja. Kuten arvelimme, niistä löytyikin kohtuullinen määrä yhteis-

kunnallisen toimintaan kohdistuvia sisältöjä, yksi kokonainen historian kurssikin. Sisällöistä ei siis ole ainakaan lukiossa vakavaa puutetta. Oppikirjojen lukeminen tuotti kuitenkin yhden selityksen. Aivan ilmeisesti lukio-opetuksen tavoitteena ei ole kansalaisaktiivisuuden lietsominen, vaan ohjaaminen hyvien ylioppilastutkinnon vastausten kirjoittamiseen. Vähän kärjistäen sisällöillä ei siis pyritä juuri muuhun aktiivisuuteen kuin tietokilpailussa menestymiseen.

Tutkimuksen antama kuva ei tietenkään ole noin yksinkertainen. Koululla oli toki myös todellista vaikutusta. Useat haastateltavat mainitsivat oppilas- ja opiskelijatovereiden luottamuksen asiana, joka oli nostanut heitä järjestötoiminnan toimihenkilöiksi. Tämän luottamuksen kautta he olivat sitten uskaltaneet laajentamaan vaikutuspiiriään ja oppineet että vastuullista aktiivisuutta tarvitaan. Toinen myönteinen havainto on se, että lähes kaikki aktivistit olivat ennen pitkää ohjautuneet hankkimaan välineitä toimintaansa opiskelun kautta. Suomessa ammatillinen koulutus, aikuisoppilaitokset, erityisesti avoin yliopistotoiminta ja myös normaali tutkinto-opiskelu olivat olleet tärkeitä osaamisen lähteitä.

Kannattaa pysähtyä miettimään omaa koulutusohjelmaa. Ei kai se vain aseta yhteiskunnallisesti näennäisen tavoitteetonta kirjaviisautta tarvittavan toiminnan edelle? En kannata koulutuksen politisointia, siinä jäljet pelottavat, mutta koulutus ei myöskään saa sivuuttaa haasteita eikä sammuttaa kansalaisaktiivisuutta.

Kari E. Nurmi on kasvatustieteen erityisesti aikuiskoulutuksen professori Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa.

Valokuva: Olli Turanemi

Maire Syrjäkari ja Päivi Karppinen Opetuksen kehittäminen Lapin yliopistossa

Opetuksen kehittämispalvelut (OPKE) perustettiin Lapin yliopistoon (LaY) syksyllä 2002. Opetuksen kehittämisen tavoitteena on laadukas opetus ja korkeatasoinen oppiminen sekä opintojen eteneminen. Olemme mukana tukemassa ja kehittämässä kokonaisvaltaisesti opetusta tiiviissä yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa, niin yliopiston sisällä kuin osana Suomen yliopistoverkostoa.

Kokonaisvaltainen opetuksen kehittäminen sisältää mm. tutkintorakenteen kehittämisen, opiskelijan ohjaustoiminnon, yliopistopedagogisen koulutuksen sekä tietojen ja viestintätekniikan (tv) opetuskäytön tuen sekä koulutuksen. Tehtävämme on myös tukea ja koordinoita uusien opetusmenetelmien kehittämistä ja hyödyntämistä sekä LaY:n virtuaaliyliopistotoimintaa keskitettyjen tukipalveluiden avulla.

Kaksiportainen tutkintorakenne käyttöön 1.8.2005

Uuden tutkintorakenteen haltuunotto asettaa yliopiston monien uusien haasteiden eteen nopealla aikataululla. Tiedekunnat ovat keskenään hyvin erityyppisiä eikä samoja käytänteitä voida suoraan soveltaa tiedekunnasta toiseen. Yliopistossamme toimii työryhmä, joka valmistelee kaksiportaisen tutkintorakenteen toimeenpanoa yliopistossa.

Uuden tutkintorakenteen kehittämisen tavoitteena on eurooppalaisen koulutuksen kilpailukyvyyn vahvistaminen ja eri maiden tut-

kintojen (opintojen) vertailtavuus ja opintojen hyväksi lukeminen. Lisäksi tavoitteena on ehkäistä opiskeluaikojen pitkittymistä ja korostaa tieteellistä osaamista. Työryhmän ehdotuksen mukaisesti siirryttäneen opintoviikkojärjestelmästä ECTS-pohjaiseen (European Credit Transfer System) järjestelmään, jossa:

- alempi korkeakoulututkinto on 180 opintopistettä (3 lukuvuotta)
- ylempi korkeakoulututkinto on 120 opintopistettä (2 lukuvuotta).

LaY:ssa tärkeimmiksi ja keskeisimmiksi haasteiksi, mutta myös mahdollisuuksiksi on koettu opetussuunnitelmatyö ja siinä erityisesti oppiaineiden sisällön ja rakenteen arviointi ja kehittäminen vastaamaan uuden kaksiportaisen tutkintorakenteen tavoitteita. Tässä kehittämistyössä voidaan välineinä käyttää ydinainesanalyysejä ja opintojen mitoitus. Opintojen mitoituksen avulla arvioidaan opiskelijan työmääriä ja näin pyritään ehkäisemään opiskeluaikojen pitkittymistä. Ydinainesana-

lyysin avulla voidaan tutkinnon sisältöjä ajantasaistaa ja mahdollistaa aito oppimisen kumuloituvuus.

Verkko-opetus on yhä yleisempää myös lähiopetuksen tukena ja onkin hyvä arvioida kuinka paljon se vie opiskelijan aikaa. Uusi opiskelumuoto edellyttää perehtymistä ja toimintatapojen oppimista, eikä se tapahdu hetkessä. Lisäksi opiskelijoiden odotetaan työskentelevän aktiivisesti ja yhteistoiminnallisesti verkossa sekä osallistuvan verkkokeskusteluun ja yhteiseen tiedonrakentamiseen. Tämä kaikki vie yllättävän paljon opiskelijan, mutta myös opettajan aikaa, jolloin sitä olisi vapautettava jostakin muusta esim. lähiopetuksesta.

Yliopisto-opinnot joustavasti alkuun

Yliopisto-opintojen aloittaminen ei ole monillekaan ihan helppo ja yksinkertainen asia. Takana saattaa olla juuri loppuunsaatettu lukio-opiskelu tai edellisistä opinnoista on aikaa jo vuosia, jolloin opiskelutaidot voivat olla ruosteessa ja puutteelliset.

Virtuaaliyliopiston kehittymisen myötä tietoverkkopohjaisten opintojen määrä lisääntyy nopeasti ja usein yliopiston omassakin opetuksessa hyödynnetään lähitapaamisten lisäksi verkkoa. Verkko-opiskelu edellyttää ihan uusia taitoja ja myöskin asenteellista muutosta. Yliopistossa opiskelija ei ole oppilas vaan tiedeyhteisön noviisi, jonka on itse otettava vastuu omasta etenemisestään ja oppimisestaan. Kuitenkaan opiskelijan ei edellytetä heti olevan täysin omatoiminen, vaan opiskelijaa tuetaan niin lähitapaamisissa kuin verkossakin kehittämään itseohjautuvaksi ja suunnitelmalliseksi oppijaksi.

Eräs tapa tukea opintojen aloittamista on tarjota uusille perusopiskelijoille (tänä syksynä noin 100:lle) **Akateemiset opiskelutaidot 2 ov** -kurssi, joka toteutetaan verkko-opintoina. Opiskelijoiden tukena ovat verkkotuutorit, jotka ovat kurssin sisällön asiantuntijoita. Kurssin tavoitteet ovat:

- tukea opiskelijaa löytämään oma roolinsa tiedeyhteisön jäsenenä
- perehdyttää opiskelijaa yliopistoon ja omaan tieteenalaansa
- tukea ja ohjata opiskelijaa kehittämään omia oppimaan oppimisen taitoja
- perehdyttää opiskelija verkko-opiskeluun ja www-oppimisympäristön käyttöön.

OPKE:n tiimi: vasemmalta www-suunnittelija Risto Korhonen, opetuksen kehittämisspäälikkö Maire Syrjäkari, virtuaaliyliopistohankkeen projektipäälikkö Päivi Karppinen ja atksuunnittelija Hannu Sääskilähti.

Lukuvuonna 2003-2004 OPKE:n eräs tärkein kehittämiskohde on opiskelijan ohjaustoiminta. Yksi työväline on henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jonka entistä tehokkaampaa ja laajempaa käyttöönottoa ja siihen liittyviä käytänteitä tullaan kehittämään. Suunnitelmallisuus on avaintekijä opintojen joustavan etenemisen ja mielekkään tutkinnon saavuttamiseksi.

Yliopistopedagogisen koulutuksen kehittäminen

OPKE on mukana yhteistyössä tiedekuntien kanssa suunnittelemassa ja toteuttamassa yliopistopedagogista koulutusta opetushenkilöstölle. Syyslukukauden aikana tullaan kartoittamaan opetushenkilöstön kiinnostus osallistua koulutukseen ja myös heidän toiveitaan oppisisällöiksi. Ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan 15 ov ja myöhemmin 35 ov. Opinnot pyritään aloittamaan syyslukukauden lopulla ja ne jatkuvat lukuvuoden 2004-2005 loppuun asti. Opinnoissa painotetaan niiden liittymistä omaan tieteenalaan ja omaan työhön, jonka kehittämishankkeet ovat osa opintojen suorittamista. Opetushenkilöstöllä on mahdollisuus osallistua myös yksittäisiin kursseihin.

Virtuaaliyliopistotoiminta uutena yhteistyön muotona

Tammikuussa 2001 perustettu Suomen virtuaaliyliopisto (SVY) edistää uuden tieto- ja viestintätekniikan (tv) käyttöönottoa 21 jäsenyliopistossaan. Vision mukaan vuoteen 2005 mennessä laadukkaat verkostoituneet opetuksen ja tutkimuksen toimintatavat ovat laajasti käytössä Suomen yliopistoissa. Keskeisin toiminta tapahtuu yliopistoissa ja niiden yhteisissä verkostohankkeissa sekä yliopistokohtaisissa virtuaaliyliopistotoiminnan kehittämis- ja tukiyksiköissä.

Toimimme LaY:n virtuaaliyliopistotoiminnan kehittämis- ja tukiyksikkönä. Keskeiset toiminta-alueemme ovat koordinointi, koulutus ja tukipalvelut.

Koordinointi - "rinnalle järjestely"

Koordinointi on latinankielisessä alkuperäismerkityksessään eri toimijoiden "rinnalle järjestelyä" ja sitäkin virtuaaliyliopistotoimintakin on: eri toimijoiden saattamista yhteen välitavoista huolimatta. Pyrimme edesauttamaan niin LaY:n sisäistä kuin yliopistojen välistäkin yhteistoimintaa. Toimimme LaY:n sisäisissä yhteistoimintafoorumeissa: virtuaaliyliopiston kehittäjä- ja tukiryhmässä. Kehittäjäryhmään kuuluu tiedekuntien sekä yksiköiden

edustajia ja tukiryhmä puolestaan kokoontuu virtuaaliyliopistohankkeiden toimijoiden voimin. LaY on aktiivisesti mukana SVY:n verkostohankkeissa: seitsemässä tieteenalojen verkostossa ja neljässä palvelujen tuottajaverkostossa. Lisäksi yliopistossa on käynnissä useita omia sisällöntuotantohankkeita.

SVY:n ja LaY:n välinen yhteistoiminta on käytännössä tiedottamista, raportointia, suunnittelua ja yhteistoiminnan puitteiden tarjoamista. Uudet tv:tä hyödyntävät verkostoituneet toimintatavat alkavat yhä enemmän näkyä niin käytännön opetustyössä kuin sen suunnittelussakin. Ylläpitämäämme opetusteknologiatilaa hyödyntää yhä useammin virtuaaliyliopistohankkeen suunnittelija, joka osallistuu videoneuvottelun välityksellä usean yliopiston väliseen suunnittelukokoukseen.

Tvt-koulutusta tarvelähtöisesti

Tarjoamme LaY:n henkilöstölle ja opiskelijoille koulutusta tv:n opetus- ja tutkimuskäyttöön. Koulutus koostuu lyhytkoulutuksista, tarpeen mukaan räätälöityistä koulutuksista sekä asiantuntijaluennosta. Koulutustarjonta pohjautuu kahteen henkilökunnalle tehtyyn tv:n käyttötaitojen kartoitukseen sekä tv:n opetuskäytön kehitysnäkymien seuraamiseen. Viimeisimmän kartoituksen perusteella opetushenkilöstön merkittävimmät koulutustarpeet liittyvät verkko-opetusmateriaalien tuottamiseen sekä verkko-opetuksen pedagogisiin ratkaisuihin. Näihin tarpeisiin pyrimme vastaamaan lyhytkoulutuksilla, joiden aihepiirit kattavat tietoverkkovälitteisen opetuksen koko toteutusprosessin.

Koulutusten osallistujamäärät ovat nousseet. Toiminnan alkuvaiheessa vuonna 2001 osallistujia oli 60 ja kevään 2003 osallistujamäärä oli jo 275, josta henkilökuntaan kuuluvia oli 192 (70%). Henkilökunnan kokonaisosallistujamäärä rakentuu 87 henkilökun-

taan kuuluvan osallistumisesta yhteen tai useampaan koulutukseemme. Määrä on noin kolmasosa LaY:n opetus- ja tutkimushenkilökunnasta (2002:263 henkilöä). Selväähän on, ettei tv:n käytön leviämällä ole itseisarvoa, vaan mahdollinen hyöty löytyy siitä, mitä lisää arvoa tv:n käytöllä saadaan. Edistetäänkö tv:n avulla opetuksen vuorovaikutteisuutta, saavutettavuutta ja joustavuutta? Edistetäänkö sen avulla opetusmateriaalien autenttisuutta, ehkäpä jopa elämyksellisyyttä?

Tukipalvelut

Tukipalvelut kohdistuvat samoihin osa-alueisiin kuin koulutukseemmekin ja tukea tarjotaan opetushenkilökunnalle niin ryhmä- kuin yksilökohtaisestikin. Opetushenkilökunnan tarpeet ovat vaihtelevuudessaan haastavia. Siinä missä yksi haluaa keskustella ensi lukuvuonna alkavan verkkokurssinsa pedagogisista ratkaisuista, toisella on akuutti tarve saada vietyä luento äänitiedostoksi verkkoon. Tukipalvelutoiminta on palkitsevaa, sillä pääsemme ohjaamaan henkilökuntaa käytännön kehittämis- ja ongelmatilanteissa. Tänä syksynä olemme saaneet tarvittavan visuaalisen suunnittelun "taitotäydennyksen" tukipalvelutiimiimme. Osaamista löytyy nyt tv:n opetuskäytön pedagogisissa ja teknisissä ratkaisuissa sekä visuaalisessa suunnittelussa.

Ohjaus- ja neuvontatyön lisäksi hallinnoimme yliopiston oppimisympäristöjä (WebCT, Discendum Optima, Fle3) ja ryhmätyöohjelmistoa (BSCW) sekä ylläpidämme opetusteknologiatilaa. Tuemme virtuaaliyliopistotoimintaa myös rahoittamalla LaY:n omien sisällöntuotantohankkeiden käynnistämistä. Palvelujamme on nyt pian kolmen vuoden ajan ajettu sisään yliopistoon ja opetushenkilöstö on matkan varrella tullut tutummaksi. Jatkossa tavoitteenamme on tehdä palvelumme entistä saavutettavammaksi.

Tärkeää ei ole vain lopputulos, vaan matka sinne!

Opetuksen kehittäminen tapahtuu tiedekunnissa ja yksiköissä niiden toimesta, jotka opetustyötä tekevät. Jokainen opettaja tuntee oman tieteenalansa ja oppiaineensa erityispiirteet, jolloin opetuksen kehittämispalvelut voivat olla keskustelukumppani ja mukana ideoi- ja uusien menetelmien käyttöönotossa. Tv:n hyödyntäminen opetuksessa on joillekin jo arkipäivää ja toisille vielä ihan uutta. Maakuntakorkeakoulun ja virtuaaliyliopiston synnyn myötä emme voi jäädä tässä kehityksessä sivuun, vaan meidän on tehtävä oma osuutemme opetuksen tasa-arvoisen saavutettavuuden lisäämiseksi erityisesti täällä harvaan asutussa Lapissa. Etenemme kukin omaan tyyliin, toinen innokkaana pioneerina ja toinen maltillisemmin pienin askelin. Pääasia on, ettemme jää paikoillemme, vaan olemme aktiivisesti kehittämässä omaa opetusta ja opettajuutta sekä sen avulla lisäämässä opetustyön arvostamista.

k i d e

Sirkka-Liisa Laine ja Merija Poikela

Opintojen ohjauksen tavoitteet Lapin yliopistossa

Opintojen ohjauksen lähtökohtana on opiskelijan oma vastuu omista opinnoistaan ja toisaalta yliopiston vastuu koulutuksen ja riittävän ohjauksen järjestämisestä niin, että opiskelijan on mahdollista rakentaa itselleen mielekäs tutkinto mielekkäässä ajassa. Ohjausta pyritään tarjoamaan aktiivisesti niille, jotka eivät sitä muutoin hae.

Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa kasvussa ja kehityksessä sekä tavoitteellisessa opiskelussa oman alansa asiantuntijaksi. Ohjausta tulee tarkastella koko opiskelujan kattavana toimintana, joka alkaa ennen opintoja ja päättyy valmistumiseen ja työelämään sijoittumiseen.

Opintojen ohjaukseen osallistuu useita tahoja, mistä syystä on tärkeää työskennellä verkostomaisesti niin, että tehtäväjako on selkeä ja kaikki tietävät mistä eri palveluja saa. Eri toimijoiden tulee kartoittaa säännöllisesti ohjauksen tarpeita ja mahdollisia pullonkauloja opintojen eri vaiheissa. Tietoa ohjauksen kehittämiseksi hankitaan tutkimusten kautta.

Tässä kirjoituksessa on esitetty tavoitteita ja kehittämiskohteita, joita on kirjattu luonnosvaiheessa olevaan opintojen ohjauksen kokonaissuunnitelmaan Lapin yliopistossa. Siinä on tarkoitus määritellä yhteistyössä tiedekuntien ja yksiköiden kanssa ohjauksen tavoitteet sekä ohjausta antavien tahojen roolit ja tehtävät sekä ohjaus opintojen eri vaiheissa.

Opintopolun mittainen ohjaus

Ennen opintoja tapahtuvan ohjauksen tavoitteena on tehdä Lapin yliopistoa tunnetuksi opiskelupaikkana sekä saada yliopistoon motivoituneita ja alalle soveltuvia opiskelijoita. Hakijoita tuetaan sopivan koulutusalan va-

linnassa tiedottamalla koulutuksen sisällöistä, menetelmistä ja työelämään sijoittumisvaihtoehtoista. Tiedottamisessa tuodaan selkeästi esille yliopisto-opiskelun tutkimuksellinen luonne.

Opintojen alkuvaiheen ohjauksen pääsisältönä on opiskelijan kotiuttaminen yliopistoon, omaan tiedekuntaansa ja tieteenalaan sekä muihin opiskelijoihin. Opiskelijaa autetaan löytämään yliopiston eri toimijoiden tarjoamat palvelut. Opiskelija perehdytetään erilaisiin opetus- ja opiskelumuotoihin ja hänen omaan rooliinsa aktiivisena opiskelijana. Lisäksi tässä vaiheessa tuetaan opiskelijaa itseohjautuvuudessa, eli autetaan häntä arvioimaan ja kehittämään omia opiskelutaitojaan.

Opintojen keskivaiheilla opiskelijan opintosuunnitelma saattaa rönsyillä, kun opintoja otetaan opintosuunnitelmaan jopa kokeilumielellä. Toimenpiteillä opiskelija pyrkii varmistumaan valitsemansa alan oikeellisuudesta ja työllistymisestäään. Samaan päämäärään tähtää myös työharjoittelu, joka parhaimmillaan vahvistaa opiskelijan tekemiä valintoja ja opintojen mielekkyyden kokemista. On selvää, että opiskelija tarvitsee opintojen tässä vaiheessa tukea valinnoilleen.

Opintojen keski- ja loppuvaiheilla opintoihin kuuluu olennaisena osana tutkimusmenetelmien opiskelu. Oman tiedeyhteisönsä keskusteluihin opiskelija pääsee mukaan seminaarityöskentelyjen kautta ja tieteellisen

Opiskelija Raila Idström (vas) ja kehittämispäällikkö Ilkka Kamaja keskustelevat it-opintojen sisällyttämisestä tutkintoon.

tiedonhaun taitojaan hän syventää kirjaston avustuksella. Gradun tekemiseen liittyy useita kriittisiä kohtia ja se onkin haaste sekä ohjaajille että opiskelijoille.

Opintojen loppusuoralla opiskelija alkaa etsiä entistä enemmän tietoa erilaisista ammatti- ja työnkuvista sekä hahmottelee mielessään omia toiveitaan uravalinnalleen. Tässä vaiheessa opiskelija tarvitsee tukea oman ammattikuvansa hahmottamiseen. Työnhakuvalmiuksia parannetaan antamalla valmiuksia työelämässä tarvittaviin taitoihin ja osaamiseen. Työmarkkinakytkentää voidaan vahvistaa myös mentoroinnilla.

Valmistumisen jälkeisen ohjauksen ensisijainen tavoite on edistää tutkinnon suorittaneita työllistymään koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Kannustus jatko-opintoihin ja ammatilliseen kehittymiseen sekä yhteyden säilyminen yliopistoon ovat myös valmistumisen jälkeisen ohjauksen keskeisiä tavoitteita.

Opintojen ohjauksen kehittäminen

Opintojen alussa ohjaustietoa tulee usein liikaa. Sitä tulisi jakaa pidemmälle aikavälille. Opiskelutaitojen kehittämiseen on selvästi tarvetta nykyistä enemmän. Työelämäohjausta tulisi olla jo muulloinkin kun opintojen loppuvaiheessa.

Opintojen keskivaiheilla opiskelija tarvitsee enemmän ohjausta sivuainevalinnoissa. Myös opinnäytetyön alkuohjausta tarvitaan enemmän, jotta gradusta ei tule opiskelun etenemisen este. HOPS:n seuranta tulee olla systemaattisista ja koko opiskelun kestävästä. Yleisesti ottaen ohjauksen ja seurannan tulisi olla ennaltaehkäisevää.

Opiskelijatuutoreiden koulutus ja opettajatuutoreiden perehdyttäminen tulisi myös olla kehittämisen kohteena. Opettajatuutorointiin tulisi edelleenkin panostaa samoin kuin verkkopohjaiseen ohjaukseen ja materiaalin kehittämiseen. Kehittämistyötä riittää myös jatko-opiskelijoiden ohjauksessa sekä jatko-opintojen rahoituksen haussa.

Maakuntakorkeakoulun aikuiskoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden ohjauksen alueellisen saatavuuden parantaminen kuuluu myös lähivuosien ohjauksen kehittämis-kohteisiin.

Uuden tutkintorakenteen myötä henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta yleistyy, opiskelijaliikkuvuus kasvaa fyysisesti ja virtuaalisesti sekä kotimaassa että ulkomailla. Opiskelija-aines monipuolistuu edelleenkin; osa opiskelijoista tulee suoraan luki-

oista, mutta osa edelleenkin työelämästä ja muiden tutkintojen suorittamisen jälkeen. Opintojen ohjaukselle ja sen kehittämislle näyttää siis haasteita riittävän.

Alustavaa opintojen ohjauksen kokonais-suunnitelmaa on valmisteltu työryhmässä, jossa ovat mukana Sirkka-Liisa Laine opiskelupalveluista, Satu Peteri työelämä- ja rekrytointipalveluista, Merija Poikela avoimesta

yliopistosta sekä Maire Syrjäkari opetuksen kehittämispalveluista. Keskustelu aiheesta jatkuu syksyn aikana.

k i d e

Sirkka-Liisa Laine
toimii Lapin yliopiston
opintoasiain päällikkönä ja
Merija Poikela koulutuspäällikkönä
avoimessa yliopistossa.

Opintojen ohjauksen toimijat

- Ohjaus- ja neuvontapalveluja annetaan yliopisto-, tiedekunta-, laitos- ja yksikötasolla.
- Opiskelupalveluiden tehtäväkenttään kuuluvat mm. yleisneuvonta, opiskelija-rekrytointi ja siihen liittyvä neuvonta, tuutorointi sekä opintotukiasiat.
- Opetuksen kehittämispalveluihin kuuluvat opetuksen ja ohjauksen kehittämis-palvelut sekä verkossa tapahtuvan opiskelun tukeminen.
- Työelämä- ja rekrytointipalvelut huolehtivat työnhakuun, harjoitteluun ja urasuunnitteluun liittyviä tehtäviä.
- Kansainväliset asiat ja kansainvälisen opetuksen yksikkö järjestävät kansainväli-seen opiskelijavaihtoon sekä vieraskielisiin opintoihin liittyvät neuvontapalve-lut.
- Avoimen yliopiston opintoneuvoja ja muu henkilökunta ohjaavat ja neuvovat opiskelusta avoimessa yliopistossa sekä hakeutumisessa tutkinto-opiskelijaksi.
- Tiedekunnissa ohjausta antavat opintopäälliköt, amanuenssit, kansainvälisten asioiden suunnittelijat, opettajatuutorit, opettajat, toimiston henkilökunta, opis-kelijatuutorit. Ohjaus- ja neuvontatehtävät liittyvät mm. opiskelijavalintoihin, opintojen sisältöihin, opiskelun suunnitteluun, harjoitteluun, työelämään sijoittumiseen sekä opetuksen käytännön järjestelyihin.
- Menetelmätieteiden laitos, kielikeskus, täydennyskoulutuskeskus, kirjasto ja ATK-yksikkö antavat omaan toimintaansa liittyvää ohjausta ja neuvontaa.
- Ylioppilaskunta antaa omalta osaltaan ohjausta ja neuvontaa opinnoissa, sosiaa-lipoliittisissa asioissa, kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluissa sekä kansainvälisissä asioissa.
- YTHS:n toiminta tukee ohjauspalveluja esimerkiksi mielenterveyspalvelujen muodossa.

Ari Tapio, Matti Tervasmäki, Mika Saloheimo ja Juha Lindfors Informaatioteknologian opetuksen kehittämistä Menetelmätieteiden laitoksella

Tietotekniikan opetuksen kehittäminen Lapin yliopistossa alkoi keväällä 1997 yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa. Tuolloin tarjottiin 2-3 opintoviikon tietotekniikan perusopintoja kaikille yliopiston opiskelijoille. Vuonna 1999 tietotekniikan opetus siirtyi, vuotta aiemmin perustetulle Menetelmätieteiden laitokselle laajentuen tietotekniikan arvosanaopetuksiksi. Kurssitarjonnan ja sisältöjen muututtua, vaihdettiin myös opetusalan nimi paremmin opintoja kuvaavaksi informaatioteknologiaksi.

Opetuksen laajennuttua voimakkaasti lyhyessä ajassa rajallisilla resursseilla, on opetuksen kehittämiseen ollut myös pakko paneutua. Ajatukset koulutuksen kehittämisestä pohjautuvat Menetelmätieteiden laitoksen toiminta-ajatukseen ja -logiikkaan, joka on kirjattu laitoksen toiminta-, talous- ja kehittämissuunnitelmaan. Laajan opetuskokonaisuuden hallinnassa on myös käytännössä havaittu tarve kokonaisvaltaiseen ja systemaattiseen kurssien ja opetuskokonaisuuksien kehittämiseen. Tämä artikkeli pyrkii valottamaan käynnissä olevaa työtä eräiltä osin.

Ydinainesanalyysiä

Ydinainesanalyysien teko käynnistettiin keväällä 2002. Päivän kestäneeseen seminaariin oli kutsuttu suunnittelija Katariina Alha Oulun yliopistosta kertomaan heidän käytännöistään ja menetelmistään. Seminaarin yhteydessä harjoiteltiin ensimmäisen kerran nykyiseen tutkintouudistukseenkin menetelmiksi valittujen ydinainesanalyysin ja kuormittavuuslaskennan soveltamista. Päivän päätteeksi sovittiin, että menetelmät otetaan heti käyttöön ja kaikista IT-kursseista tehdään sekä ydinainesanalyysit että kuormittavuuslaskennat.

Elokuussa 2002 kokoonnuttiin seuraavaan yhteiseen opetuksen kehittämispäivään. Kesän jälkeisessä tilaisuudessa kerrattiin kevään

Suunnittelija (vas) Mika Saloheimo, tutkija Ari Tapio ja suunnittelija Matti Tervasmäki ovat osaltaan olleet kehittämässä Menetelmätieteiden laitoksen opetusta Network Competence ja Yliopisto Itä-Lapissa -hankkeiden yhteydessä.

seminaarin anti ja sovittiin omat kehittämis-toiminnan käytännöt ja aikataulu. Päivän aikana aloitettiin ydinainesanalyysien teko parityöskentelynä. Parit valittiin niin, että kurssista vastaavan opettajan kanssa työskenteli kyseisen kurssin harjoituksia vetävä opettaja. Tällainen yhteistyö auttaa, varsinkin IT:n kaltaisessa oppiaineessa, ottamaan paremmin huomioon sekä teorial tietojen että niiden käytäntöön soveltamisen. Kurssit pyritään analysoimaan niiden suoritusjärjestyksessä, alkaen peruskursseista ja päättyen syventäviin opintoihin. Ensimmäiset analyysit saatiin valmiiksi jo tilaisuudessa ja tuloksia päästiin soveltamaan käytäntöön heti alkusyksyn kursseilla.

Yleinen mielipide myöhemmässä joulukuun 2002 kehittämistapaamisissa oli, että ydinainesanalyysit auttoivat opettajaa kurssin toteuttamisessa. Huolella laadittuun analyysiin oli helppo ja mielekäs palata niin kurssia suunniteltaessa kuin kurssitoteutuksenkin aikana. Yksittäisten kurssien sisältöjen suunnittelun lisäksi, auttaa ydinainesanalyysi myös opintokokonaisuuksien suunnittelussa. Kun kurssit luontevasti seuraavat toisiaan, voidaan analyyseista katsoa mitkä asiat ovat aiemmillä kursseilla olleet esillä ja kuinka niitä on painotettu.

Menetelmätieteiden laitoksen informaatioteknologian ydinainesanalyysit on sijoitettu

www-sivuille, joista jokainen laitoksen henkilökuntaan kuuluva voi niitä käydä katso-
massa. Kaikilla on oikeus kommentoida teh-
tyjä analyyseja ja tehdä niihin liittyviä kysy-
myksiä. Koska keskustelu ja palaute tehdyis-
tä tuotoksista on tärkeää, olemme sopineet
menettelystä, jossa suoritusjärjestyksessä seu-
raavan kurssin vastuuhenkilöllä on velvolli-
suus kommentoida tehtyä analyysiä. Tällöin
edeltävinä opintoina toiselle kurssille olevan
kurssin sisältö tulee tutuksi seuraavan kurs-
sin vetäjälle ja mahdollisesti edeltävää kurssia
voidaan myös painottaa eri tavalla. Samalla
opintopolulla seuraavan kurssin lähtötaso on
paremmin tiedossa ja vältetään asioiden pääl-
lekkäisyyttä ja turhaa toistoa. Jatkossa aihee-
seen liittyviä koko opetushenkilökunnan kes-
kustelu- ja kommentointitilaisuuksia järjes-
tetään vuosittain.

MOKA

Syksyllä 2002 perustettiin Menetelmätietei-
den laitoksen opetuksen kehittämis- ja arvi-
ointiryhmä (MOKA). Ryhmän toiminta-aja-
tuksena on koordinoita Menetelmätieteiden
laitoksen opetuksen kehittämistoimintaa.
Tavoitteena on, että täysimittaisessa kokoon-
panossa ryhmä kokoontuisi kerran kuussa ja
siihen kuuluisi laitoksella johtoselämassa ole-
va puheenjohtajana, vähintään yksi opettaja
ja opiskelijaedustaja jokaisesta laitoksen op-
piaineesta. Ryhmän kokoontumiset järjes-
tään avoimina, jolloin kaikki halukkaat tai
käsiteltävästä asiasta kiinnostuneet pääsevät
osallistumaan kokoukseen. MOKA:n periaat-
teiden mukaan myös kokouksen pöytäkirjat
laitetaan nähtäville laitoksen verkkosivuilla.
MOKA huolehtii siitä, että tärkeiksi katso-
tut opintoasiat viedään eteenpäin laitos- tai
ryhmäkokoukseen.

Ensimmäisenä tehtävänä MOKA on läh-
tenyt luomaan oppimisen ja opetuksen laa-
dun kartoitukseen ja arviointiin tarvittavia
käytännön ohjeita ja menetelmiä. Toiminnan
vakiinnuttua on tavoitteena käsitellä opetuk-
sen sisäisen kartoituksen ja opiskelijoiden
henkilökohtaisen neuvonnan koordinoimis-
ta, opetusmenetelmiä sekä opetusosaamista.

Etäopetus Itä-Lapissa ja Sodankylässä (väliraportti 2002)

”Itä-Lapin väestön koulutus- ja osaamistason
nostaminen yliopiston verkko- ja etäopetuk-
seen tukeutuen” –projekti on ESR:n ja Lapin
läänihallituksen (OPM) pääosin rahoittama.
Projekti on Pohjois-Suomen Tavoite 1 -oh-

jelman ”Osaamisen kehittäminen maaseudul-
la” -mukainen projekti. Rahoittajana toimii
lisäksi Itä-Lapin kuntia sekä syksystä 2002
lähtien myös Sodankylä.

Projektin toteutusorganisaatioita ovat Itä-
Lapin kuntien ja Sodankylän lisäksi Lapin
yliopisto ja Tampereen teknillisen yliopiston
Porin yksikkö. Kohderyhminä ovat Itä-Lapin
alueen aikuisväestö, toisen asteen opiskelijat
ja pienyritystoiminta. Avoimeen yliopistoon
hakeneet opiskelijat voivat suorittaa projek-
tin avulla toteutettavia opintoja samanaikai-
sesti etäisyyskistä riippumatta Sodankylässä
ja koko Itä-Lapin alueella. Opetus toteute-
taan yhteistyössä Lapin yliopiston avoimen
yliopiston kanssa.

Projektin avulla voidaan yhdistää alueelle
suuntautuva koulutustarjonta informaatio-
teknologian avulla, kehittää verkko- ja etä-
opetuksen oppimisympäristöjä sekä opetus-
ja oppimismenetelmiä ja tarjota alueen yri-
tystoiminnan kehittymiselle välttämättömiä
telemaattisia ja tietoteknisiä palveluita. Tavoit-
teena on lisäksi - yliopistojen alueellisen roo-
lin mukaisesti - vakiinnuttaa Lapin yliopis-
ton toiminta Itä-Lapin alueelle sekä koulut-
tajana että alueen yhteiskunnallisena kehit-
täjänä.

Opetusta järjestetään sekä lähiopetuksena
että teknologian suomin mahdollisuuksin.
Etäoppimisympäristön tarjoamien mahdolli-
suuksien turvin opiskelijat pystyvät kuunte-
lemaan ja osallistumaan opetukseen kotipaik-
kakunnallaan reaaliaikaisesti ja aktiivisesti
matkustamatta yliopisto- tai muulle lähiope-
tuspaiikkakunnalle. Verkko-oppimisympäris-
tössä opiskelijat voivat hyödyntää opettajan
sinne tuomaa opiskelu- ja harjoitusmateriaa-
lia, jakaa materiaalia muiden kurssilla opis-
kelevien kesken, tehdä itsenäisesti harjoituk-
sia itselle sopivaan vuorokauden aikaan, suo-
rittaa erilaisia itsearviointitestejä, keskustella
muiden opiskelijoiden ja kurssin opettajan
kanssa (keskustelualue, sähköposti, chat) ja
saada tarvittaessa reaaliajassa opettajan ohja-
usta. Uutena painopisteenä projektissa on di-
gitaalisen oppimateriaalin tuotanto, joka
mahdollistaa esimerkiksi luento-osuuksien
seuraamisen kotikoneelta internet –yhteyden
avulla.

Työelämän näkökulma:

Network Competence -hanke

Menetelmätieteiden laitoksella aloitettiin
vuonna 2002 Network Competence -hanke,
jonka alle kuuluu tällä hetkellä NetCom-

maisteriohjelma ja NetCom-yrityspalveluko-
konaisuus. NetCom-maisteriohjelma toteut-
taa informaatioteknologian ja tiedekuntien
oppiaineet yhdistävää monitieteistä, tutkin-
totavoitteista koulutusta. Yrityspalvelukoko-
naisuus puolestaan liikkuu yritysten osaamis-
tarpeiden ja kehittämisen alueilla. Hankkeet
ovat ESR-, yritys- ja kuntarahoitteisia.

Network Competencen kantava idea on
asiakaslähtöinen koulutuksen suunnittelu ja
arviointi. Hankkeessa ovat mukana Rovanie-
men keskeiset ICT-alan yritykset tai ICT:aa
hyödyntäviä yrityksiä. Yhteistyötahot esitti-
vät hankkeen esikartoituksessa näkemyksiään
mm. oman henkilöstönsä kompetenssiprofii-
leista, osaamistarpeista, yliopistollisen koulu-
tuksen merkityksestä ja yliopiston alueellisesta
merkityksestä sekä yliopiston ja yritysten vä-
lisestä yhteistyöstä.

Opetuksen kehittämisen kannalta tärkeää
oli arvioida maisteriohjelman suunnittelun
yhteydessä informaatioteknologian opintoja
työelämän ja ammatillisen kompetenssin kan-
nalta. Tämä on yksi hyödyllinen näkökulma
opintojen kehittämisen kannalta, joskaan ei
ainoa, sillä yliopisto-opintoihin liittyy myös
tieteellisen kompetenssin näkökulma. Nämä
kompetenssit asettavat omat vaatimuksensa
yliopistolliselle koulutukselle. Raja ammatil-
lisen ja tieteellisen kompetenssin välillä on
kuitenkin häilyvä ja ehkä keinotekoinen,
mutta jaottelu auttaa hahmottamaan koulu-
tuksen sisältöä kehittämistyössä. Tietyllä ta-
valla tämä kaikki kytkeytyy myös IT:n ydin-
ainesanalyysityöhön.

Koulutuksen arviointi edelläkuvatuilla taval-
la auttoi arvioimaan informaatioteknologian
opintosuunnitelman heikkouksia ja vahvuuk-
sia ja näkemään tiettyjä kestäviä painotusalu-
eita sen suhteen. Yhteiskunnan muuttuessa
on koulutuksen tietysti vastattava näihin
muutoksiin, jatkuvana prosessina. Network
Competencen yhteydessä toimii informaatio-
teknologian yhteistyöryhmä, joka arvio välit-
tömästi hankkeeseen liittyvien koulutuksel-
listen kysymysten lisäksi myös pidemmällä
aikavälillä IT-koulutuksen kehittämistä ja
näkömiä. Tästä ryhmästä on tarkoitus tehdä
pysyväisluonteinen yhteyskanava yliopiston ja
alueen ICT-alan yritysten välille. k i d e

Kaarina Määttä Maisterikoulutuksen karikot

Onnistunut maisterikoulutus on monen tekijän summa. Yliopiston opettajat, opiskelijat ja yliopistoyhteisö voivat toimia joko maisterikoulutuksen karikkoina tai kimmokkeina.

Maisteriksi tähtäävä oppimispolku muodostuu jokaiselle erilaiseksi riippuen opiskelijan opiskelulähtökohdista ja opintojen aikana saaduista kokemuksista:

Kyyyt, tottumukset (opiskelijan aiempi oppimishistoria ja -kokemukset ovat joko osaa mista vai riittämättömyyttä vahvistava; niiden myötä hänelle on syntynyt joko myönteinen tai kielteinen käsitys itsestä oppijana, joka yliopistossa entisestään vahvistuu tai romuttuu)

Opiskelutaidot (oppimis- ja opiskelutyyli voi aiempien opintojen myötä olla pintasuuntautunut ja ulkoaoppimiseen pyrkivä syväsuuntautuneen tyylin sijaan; kirjoittamis- ja lukemistaidot sekä asenteet voivat nekin olla oppimistehtäviin innostavia tai epävarmuutta aiheuttavia)

Motivaatio (motivaation vahvuus, heikkous, ristiriitaisuus tai epäselvyys heijastuu tapaan tarttua opintoihin; opiskelun ongelmallisimmista tai vaativimmistakin vaiheista selviytymistä helpottaa vahva sisäisen motivaation aste (= oppiminen ja tiedollisen/taidollisen pääoman kartuttaminen palkitsee sinänsä), vaikka myös ulkoiset palkkiot ovat tärkeitä. Myönteisen palautteen ja kannustavan tiedon saaminen omasta osaamisesta innostaa ja rohkaisee. Se myös edistää vastaanottavuutta uusille oppimiskokemuksille sekä lisää epäonnistumisen sietokykyä. Motivaatiota lamaannuttaa toisaalta koettu riittämättömyyden tunne, heikko suoritustaso, opettajilta saadun ohjauksen vähäisyys tai välinpitämättömyys sekä aiemmat epäonnistumisen kokemukset. Niiden myötä epävarmuus, arkuus, pelot tai jännittäminen voivat saada

Valokuva: Mauri Pönttjä

Kasvatustieteiden professori Kaarina Määttä toimii Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan dekaanina.

aikaan äärimmäisiä vaikeuksia uskaltautua tenttiin, pitää esitelmää seminaarissa, pyytää puheenvuoroa ryhmässä tai esittää mielipidettä ohjaustilanteessa.)

Relevantit ennakkotiedot (opiskelun käynnistymiseen heijastuvat toisaalta yliopisto-opiskelua koskevat odotukset ja käsitykset sekä toisaalta opiskeltavan tieteenalan tai ammattikuvan selvyys ja tulevaisuuden näkyvät valmistumisen jälkeen)

Oppimistavoitteet (opiskelun etenemiseksi opiskelijan on tärkeä tiedostaa omat oppimistarpeensa ja -tavoitteensa pitkällä ja lyhyellä tähtäimellä sekä suunnitella ajankäyttö koko tutkinnon osalta sekä lukukausittain. Pohdinta siitä, "mikä on tärkeää minulle" vaatii opettajatutorin tukea ja tuo vastauksia myös siihen, "millä keinoin ja miten saavutan tavoitteeni?")

Opiskelu - muu elämä (opiskelua tukee muun elämän tasapainoisuus ja rikkaus, jolloin kiinnostavat harrastukset, hyvät ihmissuhteet ja perhe-elämä, monipuolinen ja rentouttava vapaa-ajan käyttö ilman koti-ikävää ovat eduksi)

Yliopisto-opettaja

Maisteriksi opiskelu on viime kädessä aina opiskelijan vastuulla, sillä taitavinkaan opettaja ei voi oppia toisen puolesta. Silti opettamisen taito sekä kyvykkyys arvostavaan vuorovaikutukseen ja ohjaukseen ovat keskeinen maisterikoulutuksen karikko tai kimmoke. Kuten oppimisen taitoa, myös opettamisen taitoa voi harjoitella ja kehittää. Tämän päivän hyvä yliopisto-opettaja kantaa vastuun sekä edustamastaan tieteenalasta että opiskelijoistaan ja heidän opintomenestyksestään

Oppimistilanteita ja opetuksen laatua voi arvioida monin kriteerein: sisällöllinen asian-tuntevuus, monipuolisuus, tuoreus ja ajan-kohtaisuus, teoreettisuus tai käytäntöpainotteisuus, tarpeellisuus tai epärelevanttius, kiinnostavuus vai latteus, vaikeus vai ymmärrettävyys, pirstaleisuus tai jäsentyneisyys, kiireisyys vai keskittyneisyys jne.

Se, miten opettaja arvioi oppimista ja opiskelijan edistymistä, millaiset oppimiskriteerit hän asettaa sekä millaiset oppimiskäsitykset hän omaa, vaikuttaa myös opiskelijoiden tapaan opiskella.

Aini Linjakumpu Kansainvälisen opetuksen kehittäminen

Yliopistot elävät ja muuttuvat erilaisten trendien kautta. Opetuksen kehittäminen on korkeakoulutuksen viimeisempiä suuren kaliiberin trendejä. Se on erilaisten osien summa, jossa samanaikaisesti pitäisi ottaa huomioon monia yliopistolaitoksessa olevia prosesseja. Yksi näistä prosesseista on tieteen - eli tutkimuksen ja opetuksen - kansainvälistyminen.

Tutkimuksen ja opetuksen kansainvälistyminen ja nimenomaan aktiivinen kansainvälistäminen on Lapin yliopistossa otettu vakavasti. Muun muassa uusien virkojen, laajojen toimenpidesuunnitelmien ja resursoinnin kautta pyritään luomaan vahvaa pohjaa sille, että vuonna 2010 yliopistossa viidesosa opetustarjonnasta on vieraila kielillä ja kymmenesosa opiskelijoista on kansainvälisiä.

Kansainvälisen eli vieraskielisen opetuksen näkökulmasta opetuksen kehittäminen tarkoittaa kahta toisiinsa kytkeytyvää asiaa. Ensinnäkin se viittaa vieraskielisen opetuksen sisällön ja muodon kehittämiseen sinällään. Toiseksi – joka onkin itseisarvoisempi asia – se viittaa ”normaalin” suomenkielisen opetuksen kansainvälisen ulottuvuuden kehittämiseen.

Kansainvälistä opetusta ei lähtökohtaisesti voida irrottaa erilliseksi saarekkeeksi, joka toimisi jotenkin autonomisesti, ja joka tarvitsisi kehittämistä omana, eriytyneenä asiana. Lähtökohtana täytyykin olla opetuksen näkeminen yhtenä kokonaisuutena, joka on muotoutunut useista ulottuvuuksista. Kansainvälisyys on opetuksen kehittämisen yksi

YTT Aini Linjakumpu toimii Lapin yliopiston kansainvälisen opetuksen keskuksen johtajana.

ulottuvuus. Muita ulottuvuuksia voivat olla esimerkiksi virtuaaliopetuksen tai etäopetuksen kehittäminen. Mutta koko ajan on kysymys yhdestä ja samasta opetuksesta, jota annetaan yliopistossa.

Ei ole siis jotain ”normaalia” opetusta, jonka ulkopuolella olisi muita opetuksen muotoja (vieraskielinen opetus, virtuaali- tai etäopetus). Kyseessä on opetus kokonaisuudessaan, johon kohdistuu monenlaisia paineita. Opetuksen kautta opiskelijoiden tulee saada relevantit välineet toimia yliopiston ulkopuolella vaihtelevissa ammateissa. Opetuksen laadukkuus ja sitä kautta yliopiston hyvyys tai tehokkuus ei ole vain sitä, että saadaan opiskelijat kunniallisesti opinahjostaan ulos.

Olennaista on myös se, että yliopistosta valmistuneet ovat päteviä ja kelvokkaita toimimaan työmarkkinoilla tasavertaisina muiden kanssa. Kilpailu erityisesti työuran ensimmäisistä työpaikoissa on kovaa. Lapin yliopistonkin opetuksen laatua ja merkityksellisyyttä mitataan sillä, kuinka hyvin opiskelijamme pystyvät tässä tiukassa työpaikkakilpailussa pärjäämään.

Se, mikä auttoi opiskelijoita työelämässä 1980-luvulla, voi olla nykyisin auttamattomasti mennyttä aikaa. Maailman muutokset vaikuttavat työelämän muotoihin, ja tämä tulee luonnollisesti ottaa huomioon koulutuksen järjestämisessä. Opetuksen kansainvälinen ulottuvuus on suorassa yhteydessä ope-

tuksen laatuun ja kehittämiseen. Samalla tavalla kuin tutkimuksen teko on lähtökohtaisesti kansallisten rajojen yli ulottuvaa, myös laadukas opetus on kansainvälisyyden läpituksena.

Haasteena yksiköiden ja oppiaineiden yhteistoiminnan kehittäminen

Miten opetuksen kansainvälistä ulottuvuutta voidaan kehittää? Vieraskielisen opetuksen kehittämiseen liittyy paljon muitakin asioita

Valokuva: Juha Sarkkinen

kuin pelkästään opetuksen itsensä kehittämisestä: siihen liittyy rakenteellisia ja ihmisiin liittyviä tekijöitä, jotka eroavat ainakin jollakin tavalla suomenkielisen opetuksen kehittämisestä. Asiaa voidaan tarkastella yliopiston kokonaisuuden, oppiaineiden, opettajien ja opiskelijoiden kannalta.

Yliopiston kokonaisuuden kannalta vieraskielisen opetuksen kehittäminen merkitsee sitä, että yliopistolla on tarjota relevantteja vieraskielisiä opintoja ja opintokokonaisuuksia, jotka muodostavat järkevän opetuksellisen kokonaisuuden. Nämä opinnot voivat olla yliopiston, laitosten tai yksittäisten oppiaineiden järjestämiä. Esimerkiksi Lapin yliopiston kannalta onkin keskeinen haaste se, että yliopiston eri yksiköt ja oppiaineet saadaan toimimaan yhdessä. Jokaisen tuodessa jotain yhteiseen ”pottiin”, yksittäiset oppiaineet voivat saada kaikkien laajan vieraskielisen opetusvalikoiman käyttöönsä. Vaihtokaupan periaate auttaa erityisesti vaiheessa, jossa vieraskielinen opetus kaikkien hakee paikkaa yksittäisten oppiaineiden ja laitosten toiminnassa. Kestää kuitenkin aikansa ennen kuin monet oppiaineet pystyvät tarjoamaan vieras-

kielistä opetusta merkittävänä osana normaalia opetustoimintaa.

Opettajien kannalta ajateltuna kansainvälisen opetuksen kehittäminen tarkoittaa erityisesti henkilökohtaisten opetusvalmiuksien parantamista. Siihen sisältyy luonnollisesti vieraalla kielellä opettamisen taito. Kielitaito ei kuitenkaan ole ainoa hyvän vieraskielisen opettamisen edellytys. Silloin kun seminaarisalit alkavat täyttyä monenmaalaisista opiskelijoista, kulttuurien välisen kommunika-

tion kykyä ei voida yliarvioida. Kanssakäymisen ja kommunikaation kyky nähdään helposti sekundäärisenä asiana yliopistomaailmassa, joka helposti erottaa nämä kyvyt rationaalisuudesta ja ”tieteellisyydestä”. Mutta jos mainitut kyvyt – ja nimenomaan monikulttuurisissa opetustilanteissa – puuttuvat, silloin siitä voi tulla suoranaista opetuksen este.

Myös suomalaiset opiskelijat ovat osa vieraskielisen opetuksen kehittämistä

Opiskelijat – tässä yhteydessä nimenomaan suomalaiset opiskelijat – ovat myös osa vieraskielisen opetuksen kehittämistä. Heidän kannaltaan voidaan puhua halusta opiskella vieraalla kielellä myös kotimaisessa opinahjossa. Kyseessä on ymmärrys siitä, mikä vieraskielisessä opetuksessa on heidän kannaltaan merkityksellistä: kyky toimia vieraskielisessä ja vieraiden kulttuurien muodostamassa kontekstissa. Se on yhtä olennainen kyky nykypäivän työmarkkinoilla kuin esimerkiksi kyky kirjoittaa ja puhua sujuvaa ja moitteetonta suomen kieltä. Työmarkkinat ovat yhä enemmän kommunikaation maailmaa, jossa ennal-

ta opittujen, konkreettisten tietojen ja taitojen merkitys suhteellisesti ottaen vähenee ja kyky toimia ja kommunikoida erilaisten ihmisten kanssa vaihtelevissa olosuhteissa tulee yhä merkityksellisemmäksi.

Opiskelijoiden kohdalla opetuksen kansainvälisyydessä on kysymys myös sosiaalistumisesta akateemiseen maailmaan, johon monet opiskelijat jäävät opintojensa jälkeen. Siirtyminen siihen ei kuitenkaan tapahdu hyppäyksenomaisesti esimerkiksi siirryttäessä jatko-opiskelijaksi, vaan opiskelujen – luentojen, kursien ja vaihto-opiskelun – kautta pitää kasvaa myös tieteen kansainvälisyyteen. Tämä prosessi ei tapahdu vuodessa tai kahdessa, vaan kyseessä on kuin kielen oppiminen: se tapahtuu vähitellen ja kokemusten kautta.

Opetussisältöjen ja ”opetustapahtuman” - kehittäminen

Entä itse vieraskielisen opetuksen – opetussisältöjen ja ”opetustapahtuman” – kehittäminen? Vieraskielisen opetuksen kehittäminen ei luonnollisestikaan eroa suomenkielisen opetuksen kehittämisestä. Vieraskieliseen opetukseen pätevät täsmälleen samat laatuvaatimukset kuin muuhunkin opetukseen. Sen kehittämisessä tulevat mietittäväksi opintojen mitoituksen ja ydinainesanalyysin problematiikat, virtuaalisen opetuksen kehittäminen, erilainen opetukseen liittyvä yhteistyö yliopiston ulkopuolelle sekä opettajien pedagogisten valmiuksien huomioonottaminen. (Näitä teemoja on käsitelty toisaalla tässä lehdessä.)

Vieraskielisen opetuksen kehittäminen on vailla pohjaa, ellei erilaisia rakenteellisia ja mentaalisia barrikadeja pystytä rikkomaan. Nämä barrikadit eivät poistu yhdessä yössä, eikä sitä voida vaatiakaan esimerkiksi yksittäisiltä opettajilta tai oppiaineilta. Vieraskielinen opetus löytää paikkansa vasta sitten, kun yliopistoyhteisön jäsenet näkevät asian legitiiminä ja relevanttina osana yliopisto- ja tiedemaailmaa.

Kaikkien vieraskielinen opetus ei ole siis muun opetuksen toisinto, jota sitten tarjottaisiin pelkästään esimerkiksi vaihto-opiskelijoille. Opetuksen kansainvälinen ulottuvuus on väistämätön osa laadukasta opetusta. Se on osa tieteen kansainvälistä olemusta, mitä ilman Lapinkin yliopisto voisi jäädä maankuntatarjan tekijäksi, vaikka muut edellytykset olisivatkin priima-kunnossa.

k i d e

Ari Konu

Kehittämisterveisiä seutukuntakierrokselta

Maakuntakorkeakoulun toiminnan valmistelu on edennyt vaiheeseen, jossa seutukunnat tekevät tilauksiaan ja jossa korkeakouluosapuolet valmistautuvat toimintaan. Pohjois-Lapin ja Tornionlaakson osalta Maakuntakorkeakoulun toimintasuunnitelmat/osaamisstrategiat on valmisteltu ja tulevan luottamushenkilöjohdon käsittelyn jälkeen ne ovat valmiita tiedotettavaksi. Muiden seutukuntien osalta valmistelutyö jatkuu vielä syksyn ajan.

Korkeakouluosapuolten valmistautuminen toimintaan on tähän saakka ollut ensisijaisesti korkeakoulujen hallinnon, erillisen Maakuntakorkeakoulu-hankkeen sekä eräiden aktiivisten yksilöiden/yksiköiden varassa. Jatkossa ”alueasenteen” tulee läpäistä organisaatiot ja käynnistää kehittyminen kohti aluetta palvelevia ratkaisuja. Uusia ratkaisuja edellyttävät alueellisen toiminnan vahva elinkeinölähtöisyys, yhteistyön välttämättömyys ja pitkät etäisyydet. Ja vaikka avoin yliopisto on vienyt yliopistoa ja sen osaamista maakuntaan jo kymmeniä vuosia, tulee seutukuntien elinkeinoelämää palveleva, aiempaa monipuolisempi toiminta vaatimaan sekä sisällöllistä, menetelmällistä että taidollista kehittämistä. Seuraavassa eräitä kehittämistarpeita seutukuntien ilmaisemien Maakuntakorkeakoulun tavoitteiden muodossa.

1. Tavoitteena tutkintoja

Seutukuntien suurimmat odotukset kohdistuvat tutkintoon johtavaan toimintaan. Avoin opintojen ja maisteriohjelmien rinnalle seutukuntiin kaivataan nuorisoikäluokkaa paremmin palvelevia alempia tutkintoja. Alueiden kehittymistä tukevien kandidaattiopintojen sisältöjen, toteutuksen ja rahoituksen suunnittelu asettaa yliopiston haasteen eteen. Tätä tehtävää ei helpota lainkaan seutukunnissa tiedostettu periaate tutkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuudesta.

Tähän mennessä seutukunnallisiin suunnitelmiin on kirjattu yliopistollisista tutkinnoista matkailualan, saamelaisasteen ja elokuvallisen alan tutkinnot. Lisäksi valmisteluvaiheessa oleviin suunnitelmiin on nousemassa mm. erityisopettajakoulutus ja palveluosaamisen monitieteinen maisteriohjelma.

HTM Ari Konu toimii projektipäällikkönä Lapin korkeakoulujen yhteisessä Lapin maakuntakorkeakouluhankkeessa.

2. Tavoitteena etäoppijan tuki

Erityisesti tutkintoon johtavan koulutuksen kohdalla tulee ratkaistavaksi myös etäpisteissä tapahtuvan opiskelun tuki- ja tietopalvelut. Jatkossa seutukunnissa tutkintoja tavoittelee yksittäisiä opiskelijoita tai ryhmiä, jotka tarvitsevat säännöllistä etäohjausta, paikallista tuutorointia ja kehittyviä kirjastopalveluita. Näiden palveluiden rakentaminen ja ylläpito ei voi tulevaisuudessa jäädä hankekohtaiseksi, vaan maakuntaan on luotava verkosto, jonka solmupisteissä (esim. kuntakeskukset) edellä mainitut palvelut on saatavissa aina.

3. Tavoitteena kehittyvä etäopetus

Lisääntyvä ja tavoitteellistuva opiskelu korkeakoulukampuksien ulkopuolella asettaa myös mm. virtuaaliyliopistohankkeessa tuotetut verkkopohjaiset opinnot ja pedagogiset ratkaisut todelliseen testiin. Onko Maakuntakorkeakouluosapuolilla riittävästi verkkopohjaisia opintoja ja ovatko ne oikeilla aloilla ja tasoilla? Vastausta on turha jäädä suremaan, vaan on lähdettävä suuntamaan tulevaa verkkopohjaisten ratkaisujen kehittämistoimintaa aiempaa selkeämmin alueellisen toiminnan tarpeisiin. Vihjeitä alueellisessa toiminnassa tarvittavista sisällöistä saadaan mm. valmistumassa olevista seudullisista osaamisstrategioista.

Uusia verkkosisältöjä tuotettaessa tulee miettiä, tulisiko sisältötuotannossa siirtyä staattisten verkkokurssien rakentamisesta monikäyttöisten, verkkopohjaisten tietoihioiden tuottamiseen. Joustavasti yhdisteltävien ja helpokäyttöisten tietoihioiden tai –moduleiden avulla mahdollistettaisiin tulevaisuudessa opetustilanteet, jossa lähi- ja etäryhmien opetus voidaan osin integroida.

4. Tavoitteena kehittämisen täsmätuki

Tutkintotavoitteisen koulutustoiminnan lisäksi seutukunnissa odotetaan tukea kuntien, seutukuntien ja yritysten kehittämishanketoimintaan. Korkeakoulujen tukea kaivataan valmisteilla olevien hankkeiden suunnitteluun ja taustaselvityksiin, varsinaiseen hankkevalmisteluun, projektihenkilöstön koulutukseen, projektin tekniseen ja taiteelliseen toteutukseen, hankearviointiin jne. Nämä tehtävät tarjoavat erinomaisia kohteita opiskelijoiden harjoittelulle sekä projekti- ja opinäytetoille. Tieto alueilla tarvittavasta tuesta ja osaamisesta tullaan jatkossa kokoamaan Maakuntakorkeakoulun seutukuntien yhteistyötahojen ja yhteyshenkilöiden kautta. Tarvetiedon levittämistä ja oikea-aikaisuutta tullaan tukemaan mm. Maakuntakorkeakoulu-portaalin avulla.

k i d e

Jorma Puuronen

Tutkintoon johtavan koulutuksen alueellistamisen haasteet

Tänä syksynä käynnistyvän Koillis-Suomen yliopistollisen koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa kasvatustieteen ja yhteiskuntatieteen kandidaatteja Kuusamossa. Ohjelmaan on valittu 19 opiskelijaa suorittamaan yliopistollista tutkintoa kotialueellaan; yksitoista opiskelijaa opiskelee yhteiskuntatieteellisen tutkinnon ja kahdeksan kasvatustieteellisen tutkinnon.

Käytännössä opiskelijat opiskelevat 120 opintoviikon eli kandidaatin tutkinnon verran Kuusamossa ja tämän jälkeen opiskelijoilla on mahdollisuus jatkaa opintojaan maisteriksi saakka Lapin yliopistossa. Ohjelmaan voi osallistua myös avoimen yliopiston periaattein. Ohjelma kestää vuoden 2006 loppuun saakka.

Koulutusohjelmaa ovat toteuttamassa Lapin yliopistosta kasvatustieteiden- ja yhteiskuntatieteiden tiedekunta, kielikeskus ja menetelmätieteiden laitos. Maisterikoulu toimii hankkeen hallinnoijana ja koordinoijana yliopiston osalta. Alueellisena yhteiskumppanina on Kuusamon kaupungin Naturpolis koulutus- ja kehittämispalvelu yksikkö, joka hallinnoi kokonaisprojektia ja vastaa opetuksen järjestelyihin liittyvistä toiminnoista Kuusamossa. Hanketta rahoittavat Euroopan Sosiaalirahasto (Oulun lääninhallitus) ja Kuusamon kaupunki.

Koillis-Suomen yliopistollinen koulutusohjelma sisältää cum laude opintoja (kasvatustiede, sosiologia) tutkintoon kuuluvia kieli- ja menetelmäopintoja sekä erillisiä approbaturin laajuisia opintoja mm. markkinoinnista ja matkailusta. Ohjelman opiskelijavalinnat tehtiin kahdella tavalla; puolet valittiin aikaisempien opintojen perusteella ja puolet valintakokeen perusteella. Valintakokeella haluttiin antaa mahdollisuus myös alueella oleville nuorille ja niille, joilla ei ollut aiempia yliopistollisia opintoja. Hakemuksia koulutusohjelmaan jätettiin kaikkiaan 157. Väestöä ohjelman kohdealueella on noin 30 000.

Koillis-Suomen yliopistollisen koulutusohjelman kaltainen laaja ja monitieteinen ko-

YTL Jorma Puuronen toimii maisterikoulun johtajana ja koulutuspäällikkönä.

konaisuus edellyttää yliopistolta monentyyppistä ja tasoista yhteistyötä sekä yliopiston useiden eri toimielinten päätöksiä. Tällä hetkellä, kun opiskelijat on jo valittu ohjelmaan, voidaan todeta, että kaikki ohjelman käynnistämisen edellyttämät ennakkotoimet on onnistuttu tekemään yhteistoiminnallisesti ja ennakkosuunnitelmien mukaisesti. Ehkäpä yliopistomme pienuus ja niin päätöksenteon kuin toiminnankin eri tasojen välinen suora- viivainen vuorovaikutus mahdollistavat sen, että Koillis-Suomen yliopistollisen koulutusohjelman kaltainen monipuolinen kokonaisuus voidaan suunnitella ja toteuttaa. Myös maakuntakorkeakoulutoiminnan "hengen" omaksuminen yliopistolla on luonut pohjaa hankkeen eteenpäin viemiselle.

Alueellistamisen haasteet

Tutkintokoulutuksen alueellistamiseen liittyy monia haasteita. Alkavan koulutusohjelman osalta erityishuomiota tulee kiinnittämään opiskelun ja oppimisen kysymyksiin. Uuden koulutusohjelman opiskelijat ovat taustoiltaan hyvin erilaisia. Eroja löytyy mm. aikaisemmista opiskelukokemuksista, koulutustautasta, iästä ja opiskelun intensiteetistä.

Yliopisto-opintoihin oleellisesti kuuluvan akateemisuuden luominen campus-alueen

ulkopuolelle vaatii panostusta. Merkittävässä roolissa on vuorovaikutus opiskelijoiden ja opettajien välillä. Kuusamossa vuosina 1999-2002 toteutetun "Alueellisen kehittämisen (ALKE)" maisteriohjelman loppuarvioinneissa opiskelijat korostivat, että lähiopetus ja etenkin seminaari-tyyppinen työskentely olivat mielekkäitä oppimisen tapoja, joilla oli myös vaikuttavuutta opintojen sujumisen suhteen (ALKE ohjelma on arvioitu Korkeakoulujen arviointineuvoston toimesta v. 2002, 2003/3) Akateemisen opiskelun erityismerkitys on noussut perinteisesti luennoijan ja opiskelijan välisestä reflektiivisestä ja kriittisestäkin vuorovaikutuksesta, jota ei voida korvata keinotekoisesti tai virtuaalisesti. Sama periaate pätee myös tutorointiin ja oppimisen ohjaukseen.

Koillis-Suomen yliopistollisessa koulutusohjelmassa tullaan hyödyntämään informaatioteknologiaa esimerkiksi opinnoista tiedottamisessa ja monien arkiopiskelun pulmien ratkomisessa. Alueella tapahtuvassa opiskelussa tietoverkot ja niiden mahdollistavat palvelut ovat tärkeässä osassa myös erilaisten opiskelumateriaalien välittäjänä.

Alueellisten monitieteisten koulutusohjelmien järjestäminen edellyttää myös huomion kiinnittämistä ohjelman kokonaiskoordina-

nointiin. Koordinointia tarvitaan yliopiston sisällä koulutuksen suunnittelussa ja koulutuksen aloittamiseen liittyvien päätösten tekemisessä, mutta ennen kaikkia silloin kun ohjelma toimii. Myös ohjelman opiskelijat tarvitsevat opiskelun ja opintojen suunnittelun tueksi selkeää instanssia yliopistolta, mikä tuntee sekä yliopiston että ohjelman toimintaperiaatteet.

Eri toimijoiden välinen yhteistyö

Laajan koulutusohjelman alueellinen järjestäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa niin suunnittelun kuin toteutuksenkin osalta. Alueellisessa tutkimukseen johtavassa koulutuksessa tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota ohjelmien alueellisten yhteistyösapuolten kanssa tehtävään jatkuvaan yhteistyöhön. EU- pohjaiset ohjelmaraahoitukset edellyttävät tiivistä arviointia, seurantaa ja raportointia kolmikantahenkisesti; yliopisto - ohjelman toiminta-alue ja toteuttaja - ohjelman rahoittaja. Lisäksi ohjelmien käytännön toteuttaminen edellyttää verkostoa ja jatkuvaa yhteydenpitoa niin yliopiston kuin alueen toimijoidenkin kanssa. Yhtenä keskeisenä kehittämiskohteena onkin nyt alkavassa hankkeessa luoda malleja ja toimintatapoja yliopiston ja alueen välisen koulutusyhteistyölle, joka mahdollistaisi myös pysyvien toimintojen rakentamisen.

Alueella tehtävä yhteistoiminta edellyttää myös sitä, että olemassa olevia resursseja (esim. opetustilat, kirjastopalvelut tms.) pyritään hyödyntämään mahdollisimman hyvin. Näin ohjelman voimavarat saadaan keskitettyä varsinaiseen toimintaan.

Koulutuksellisten tavoitteiden lisäksi Koillis-Suomen yliopistollinen koulutusohjelma on yliopiston alueellisen kehittämistoiminnan pilottihanke. Se on maakuntakorkeakoulutoiminnan periaatteiden mukainen kokonaisuus, jossa nivELYTYVÄT sekä yliopiston että alueen kehittämisstrategiat. Yliopiston näkökulmasta alueellisista alempaan tutkimukseen johtavista koulutusohjelmista saatavaa kokemusta hyödynnetään arvioitaessa yleisemminkin alemmien tutkintojen merkitystä perusopetuksen ja perustutkintojen kehittämisessä. Pilottihankkeen kautta voi myös arvioida, että onko alueellisista tutkinto-ohjelmista laajemminkin yliopiston alueellisen kehittämistyön toimintatavaksi. Tänäpä Koillis-Suomen koulutusohjelman "projektisyklissä" ollaan siirtymässä suunnittelusta toteuttamisen vaiheeseen - sanoista tekoihin.

K i d e

Erkki Hämäläinen ja Kari Kantola Lapin yliopisto vahvistaa Koillis-Suomen aluekehitystä

Koillis-Suomen yliopistollinen koulutusohjelma tukee merkittävästi Kuusamon ja koko Koillis-Suomen kehittämistavoitteita, jotka on kirjattu Naturpolis Kuusamo kehittämishohjelmaan 2000-2006 ja Koillis-Suomen aluekeskushohjelmaan. Ohjelmien keskeisiä haasteista ovat osaamisen kehittäminen seuraavilla painopistealueilla: matkailu, luonto- ja luonnonvarat, informaatioteknologia sekä julkiset palvelut.

Kehittämishohjelmat tähtäävät alueellisen kehityksen vahvistamiseen, yhteistyö- ja kumppanuusverkoston kehittämiseen, kansainvälistymiseen ja kilpailukykyisen yritystoiminnan edistämiseen. Viime kädessä kysymys on alueen elinvoiman säilyttämisestä, jonka edellytyksenä ovat muun muassa hyvä väestörakenne, ammattitaitoinen työvoima sekä toimeentulon ja hyvän elämän mahdollistava elinympäristö.

Kehittämistavoitteiden toteuttamiseksi Kuusamon kaupunki on lisännyt ja syventänyt yhteistyötä alueen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Keskeisiä yhteistyömuotoja ovat tutkimukseen johtavien koulutusohjelmien sekä tutkimus- ja kehittämishohjelmien alueellinen toteuttaminen.

Lapin yliopisto on toiminut

Kuusamossa merkittävänä pioneerina

Alueellisessa yliopistokoulutuksessa Lapin yliopisto on toiminut Kuusamossa merkittävänä pioneerina toteuttamalla vuosina 1999-2002 alueellisen kehittämisen maisteriohjelman. Ohjelmasta saatujen hyvien kokemusten sekä tehtyjen koulutustarvekartoitusten perusteella on ollut luontevaa jatkaa ja syventää hyvin alkanutta yhteistyötä. Yhteistyö Lapin yliopiston kanssa on ollut joustavaa ja tuloksellista sekä erittäin tärkeää alueen kehittämisstrategian toteuttamisessa.

Koillis-Suomen yliopistollinen koulutusohjelma tarjoaa alueen ihmisille erinomaisen mahdollisuuden opiskella tutkimukseen johtavalla. Ohjelman kautta alue saa sekä julkiselle että yksityiselle sektorille yliopistotasoisia asiantuntijoita. Matkailupainotteisuus tukee aluekehitystä. Kuusamo vetovoimaisena mat-

kailualueena ja luontokohteena tarjoaa varmasti haasteita myös Lapin yliopiston alueelliselle toiminnalle.

Alueella on runsaasti yliopisto-opinnoista kiinnostuneita henkilöitä

Kartoitukset ja haku ohjelmaan osoittivat, että alueella on runsaasti tutkintotavoitteisesta yliopisto-opinnoista kiinnostuneita henkilöitä. Erityisesti keski-ikäiset ylioppilastutkinnon ja toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneet naiset näyttävät olevan motivoituneita nostamaan tutkintotasoaan. Vireän, vuosikymmenien ajan toteutetun, avoimen yliopiston toiminnan ansiosta useat aikuisopiskelijat ovat suorittanut varsin suuren opinto- viikkomäärän arvosanaopintoja. Myös alueen lukiolaisilla on kiinnostusta jatkaa opintojaan Kuusamossa Lapin yliopiston oppiaineiden parissa. Alueen näkökulmasta olisikin hyvä, jos nyt käynnistyvä ohjelma saisi jatkoa myös tulevaisuudessa.

Kuusamon kaupunki voi tarjota Koillis-Suomen yliopistolliselle koulutusohjelman opiskelijoille ja Lapin yliopiston opettajille hyvän oppimisympäristön uuden lukion yhteydessä sijaitsevassa oppimiskeskuksesta. Käytössä on nykyaikaiset luokkatilat ja opetusvälineet, monipuolinen atk- ja etäopetuslaitteisto, kirjasto, kahvila ja opintopalvelu-toimisto sekä tietenkin henkilöstö palvele-massa asiakkaita aamusta iltaan. Oppimiskeskus-kirjastossa työskentelee informaattikko, joka vastaa kirjaston toiminnasta, auttaa opiskelijoita tiedon haussa ja hoitaa tarvittavan kurssikirjallisuuden hankinnasta.

Koillis-Suomen yliopistollisen koulutusohjelma on haasteellinen ja mielenkiintoinen pilottihanke, jonka etenemistä seurataan alueella suurella mielenkiinnolla. Siltä odotetaan hyviä tuloksia. Yliopiston läsnäolo tuo myönteistä mielikuvaa alueesta sekä vahvistaa sen kehitystä ja vetovoimaisuutta.

Erkki Hämäläinen toimii Kuusamon kaupungin sivistystoimenjohtajana.
Kari Kantola toimii projektipäällikkönä
Naturpolis Kuusamo koulutus- ja kehittämispalveluissa.

Satu Peteri

Korkeakoulujen uraohjaajat puhuivat työelämän muutoksista, alueellisesta yhteistyöstä ja ohjauksen kehittämisestä

Valtakunnalliset ura- ja rekrytointipalveluiden kehittämispäivät kokosivat Lapin yliopistolle yli 70 uraohjauksen ammattilaista yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rekrytointipalveluista eri puolelta Suomea. Päivillä puhuttiin työmarkkinoiden muutoksista, oppilaitosten ja elinkeinoelämän yhteistyöstä sekä pohdittiin ohjauksen haasteita. Päivät järjestettiin Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun rekrytointipalveluiden yhteistyönä 27. ja 28. elokuuta.

Professori *Asko Suikkanen* ohjasi kuulijat päivien teemoihin korostamalla puheen- vuorossaan, että työmarkkinoiden nykyistä muutosta koskevat tulkinnat ovat riittämättömiä yksilöiden elämänsä näkökulmasta. Työmarkkinallisten muutosten kenties tärkein tendenssi on liikkuvuuden, siirtymisen ja katkosten lisääntyminen. Yksilön on entistä enemmän kyettävä ammatillisuuden, tietoperustan ja osaamisalojen vaihtamiseen tai niiden lisäämiseen työuransa aikana. Tästä huolimatta uusiutumista tarkastellaan edelleenkin yhteiskunnan ja työmarkkinoiden näkökulmista. Huomiota kiinnitetään aina uusien sukupolvien koulutukseen ja oletetaan, että yksilöille riittäisi yksi ammatti ja osamisperusta koko työuran ajaksi.

Järjestelmien uusintamisesta yksilöiden uusintamiseen

Suikkasen mukaan nyt pitäisi kiinnittää huomio yksilöiden uusiutumiseen, sillä yksilöstä itsestään tulee työmarkkinallisen uusintamisen perusyksikkö, sen valintojen ja riskien lähde. Tulkintaa pitää muuttaa niin, että yksilö on koulutuspolitiikan kuluttaja ja työmarkkinoiden perusyksikkö. Yksilö on vastuussa valinnoistaan ja tulee kohtaamaan entistä suurempaan työmarkkinallisiin riskit ja epävarmuuden sekä kantamaan itsessään muutoksen valmiutta ja -kyvykkyyttä. Jatkossa työuran uusintamisen merkitys korostuu, kun entistä enemmän vaihdetaan alaa, ammattia tai suoritetaan uusia tutkintoja.

Lähiajan trendeistä haasteellisimpiin kuuluu se, että työvoimasta poistuvien määrä ylit-

tää työvoimaan tulevien määrän jo vuoden 2003 lopulla. Suikkanen totesi, että työnantajat ovat alkaneet reagoida työsuhteiden laatuun. Koulutusasteen mukainen tarkastelu osoittaa, että mitä korkeampi koulutus, sitä vakaampi työsuhte. Tuplatutkintoja suorittavien määrä kasvaa ja työvoiman koulutustaso kohoaa. Tämä asettaa haasteita myös työpaikoille. Uusien tutkintojen pitäisi jatkossa nivoutua paremmin työyhteisöjen kehittämiseen. Kun työntekijä uusintaa itseään esimerkiksi suorittamalla ylempään korkeakoulutut-

kinnon, pitäisi myös työpaikalla tapahtua kehitystä, ettei maisterina tarvitsisi palata samoihin työtehtäviin, joita teki alemmalla tutkinnolla.

Voima tulee maakunnasta

Kehitys- ja palvelujohtaja *Jouko Tirola* kertoi yliopiston, ammattikorkeakoulun ja yritysten yhteistyöhankkeista alueellisesta näkökulmasta. Hän esitteli myös alueiden ja elinkeinoelämän kehittämistarpeista lähtevän maakuntakorkeakoulun.

Anna-koordinaattori *Elsi Malkki* esitteli osaa-japan-kielipalvelun, jossa Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun rekrytointipalvelut ovat tiiviisti mukana. Osaa-japan-kieli on CV-tietokanta korkeakoulututkinnon suorittaneille, jotka hakevat työtä Rovaniemen seudulta. Palvelu muodostaa hyvän jatkumon yliopiston ja ammattikorkeakoulun rekrytointipalveluihin. Tietokantaan voi hakeutua valmistumisen jälkeen.

Satu Peteri toimii kehittämispäällikkönä Lapin yliopiston työelämä- ja rekrytointipalveluissa.

Toimitusjohtaja *Risto Niva* Saraware Oy:stä toi lappilaisen työnantajan näkökulman päivien teemaan. Niva totesi yrityksen voiman tulevan maakunnan omasta osaamisesta ja ennusti hajasijoittamisen kasvavan yrityksissä, kun osaajista ryhdytään toden teolla kilpailemaan. Saraware Oy:n pääkonttori on Rovaniemellä, sivukonttorit ovat eteläisen Suomen kasvukeskuksissa. Ruuhkasuomea huomattavasti alhaisempi kustannustaso, lappilaiset huippuosaajat ja henkilökunnan pieni vaihtuvuus tuovatkin merkittävää kilpailuetua yritykselle.

Onko meillä aikaa ajatella?

Professori *Juha Perttula* haastoi kuulijat pohtimaan omaa ihmiskäsitystään ja työtapojaan opiskelijoiden ohjauksessa. Perttula totesi ihmiskäsityksen olevan työmme perusta. Hyvä ihmiskäsitys on sellainen, jonka voi perustella itselleen ja muille. Tämä edellyttää kuitenkin aina omaa pohdintaa siitä, minkälaiseen ihmiskäsitykseen oma työni pohjautuu? Ihmiskuva, työtavat ja ammattitaito lähtevät oman ihmiskäsityksen pohdinnasta ja jatkuvasta uusiutumisesta. Työntekijöiden väsymisen ja uupumisen taustalla on usein se, että joutuu tekemään työtään tavoilla, jotka eivät ole oman ihmiskäsityksen mukaisia, tai että oma arvomaailma on ristiriidassa työpaikan arvojen kanssa.

Keskusteluissa nousi esille myös se, että paitsi henkilökunnalla myös opiskelijoilla pitäisi olla nykyistä enemmän aikaa ajatustyöhön ja Perttulan esiin nostaman ”kokemuksellisen varmuuden” kartuttamiseen. Ihmiskäsitystä ei juurikaan opinnoissa pohdita, mutta opintojen aikana opiskelijoilla pitäisi olla aikaa ajatella ja hankkia kokemuksia.

Ohjauksen haasteita

Toisena seminaaripäivänä yliopistojen uraohjaajat jatkoivat työryhmissä käsittelemällä rekrytointipalveluiden tulevia haasteita muuttuvilla työmarkkinoilla. Lähiajan muutoksista merkittäväksi haasteeksi nostettiin alaa ja ammattia vaihtavat tai tutkintoaan kohottavat opiskelijat. Toinen työn sisältöön vaikuttava tekijä on koveneva kilpailu korkeasti koulutetuista työnhakijoista, kun työvoimasta poistuvien määrä ylittää työvoimaan tulevien määrän. Työryhmissä todettiin, että työnantajien on havahduttava työvoimasta poistuvien ja työelämään hakeutuvien koulutustasojen eroihin. Jatkossa yhä useammalla työelämään tulevalla on korkeakoulututkinto. Se edellyttää muutoksia myös työpai-

Päivien osallistujat maistele-massa pettuleipää RAMK:n metsäalan opiskelijoiden rakentamalla elämyspolulla.

koilla. Tarvitaan työtehtävien ja työyhteisöjen kehittämistä yleisen koulutustason kohoamisen myötä.

Tutkintorakenteen uudistaminen tuo omat haasteensa rekrytointipalveluiden toimintoihin. Opetuksen kehittämispäällikkö Maire Syrjäkari esitteli uudistustyön etenemistä Lapin yliopistossa. Ohjauksen tarve tulee kasvamaan ja ohjaus pitäisi saada entistä paremmin näkyväksi. Tästä hyvänä esimerkkinä on Lapin yliopistossa tekeillä oleva opiskelijoiden ohjauksen suunnitelma, jossa kartoitetaan ohjausta antavat tahot sekä esittää ohjauksen kapeikkoja ja kehittämisen kohteita. Ohjausta antavien tahojen yhteistyön tulisi olla nykyistä tiiviimpää. Uraohjaajien keskuudessa on valtava määrä kokemustietoa työmarkkinoista. Uraohjaajien näkemystä tarvitaan erityisesti, kun mietitään uusien tutkintojen työelämärelevanssia. Jatkossa tietämys työelämän trendeistä korostuu entisestään, on oltava ”hereillä” ja tiedettävä, mitä työmarkkinoilla tapahtuu.

Onko käytäntöä ilman teoriaa?

Työryhmissä herättivät keskustelua myös Juha Perttulan esittelemät opiskelijoiden käsitykset yliopisto-opinnoista. Mistä johtuu se, että opiskelijat kokevat yliopiston olevan teoriaa ja käytäntö on jossakin yliopiston ulkopuolella? Viljeleekö yliopisto itse tätä käsitystä? Teoreettisuus ja käytännöllisyys ovat kuitenkin kokonaisuus, yliopisto on osa oikeaa elämää. Opinnoissa ja elämässä karttavat monet valmiudet, joita tarvitaan työelämässä.

Opinto-ohjelmiin pitäisi varata tilaa kokeimuksien hankkimiseen ja eri tilanteisiin heittäytymiseen. Tutkintorakenteen uudistamisessa olisikin tärkeää pohtia, miten harjoittelu ja urasuunnittelu voitaisiin kytkeä HOPS:iin. Työryhmissä keskusteltiin myös ns. Sandwich-mallin hyödyntämisestä uusissa tutkinnoissa. Mallissa alemman tutkinnon suorittanut opiskelija menee välillä työhön tai harjoitte-

luun, jonka jälkeen hän palaa jatkamaan opintojaan ylempään tutkintoon.

Koulutussukkulointi ja uran hallinta

Tutkintoa suoritettaessa monet työelämän avainpätevyudet kehittyvät, kunhan opiskelijat vain tiedostaisivat ja tavoittelisivat niitä päämäärätietoisemmin opintojen aikana. Työelämän informaatiotulvassa on esimerkiksi vaikea selvittää ilman tutkimusvalmiuksia. Opinnoissa tarvitaan kykyä tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Työelämässä tarvittavat ajanhallintataidot, kyky kohdata muutoksia ja hahmottaa kokonaisuuksia karttavat opintojen aikana. Uraohjaajat törmäävätkin jatkuvasti siihen, että opiskelijat miettivät osaamistaan aivan liian kapea-alaisesti. Ei huomata, että tärkeät valmiudet karttavat elämän eri osa-alueilta, kunhan niitä aika ajoin miettii ja ennen kaikkea tietoisesti tavoittelee. Jatkossa tutkinnon rakentaminen edellyttää HOPS:ien myötä aiempaa enemmän yksilöllisten tavoitteiden asettamista, oma-aloitteisuutta ja vastuunottoa omista päätöksistä.

Päivien loppukeskusteluissa todettiin, että tutkinnon rakenneuudistus vaatii opiskelijoilta entistä enemmän ”sukkulointitaitoja”, kun liikkuvuus lisääntyy ja tutkintoja rakennetaan yksilöllisesti erilaisista koulutusmoduuleista. Sukkulointitaitoja tarvitaan entistä enemmän myös valmistumisen jälkeisillä työurilla, kun työuran aikaisen uusintamisen merkitys korostuu ja työuran aikana vaihdetaan alaa, ammattia, työpaikkaa ja suoritetaan uusia tutkintoja. Työmarkkinoilla tarvitaan epävarmuuden sietokykyä, halua uusiutua, muutoksenvalmiutta, riskinottoa ja yksilön omaa vastuuta valinnoista. Kenties uran hallinta onkin jatkossa entistä enemmän juuri sitä, että sitä ei voi hallita? Uran hallinnan sijaan opiskelijoille on korostettava pikemminkin itsensä johtamisen, uralla kehittymisen ja uusintamisen taitoja.

k i d e

Hanna Koskela

Opettajatuutoroinnista yliopistolaisten työväline

Opettajatuutorointi on ohjausmuoto, jossa opettaja auttaa opiskelijaa ohjaajana opintoihin liittyvissä kysymyksissä. Tuutorointi nähdään tärkeänä opiskelijoiden tukemisen muotona (Lapin yliopisto 2010) ja sen kehittämiseen kehoitetaan kaikkia tiedekuntia (Lapin yliopiston perustutkintojen kehittämisstrategia 2002–2006). Kasvatustieteen pro gradu –tutkielmassani tarkastelin opettajatuutorointia Lapin ja Oulun yliopistossa. Lähestyin aihetta työn välineen näkökulmasta, jolloin kysyin onko tuutorointi opettajien ja opiskelijoiden työväline. (Koskela 2002.)

Tutkimustuloksieni mukaan opettajat kokivat tuutoroinnin omaksi työvälineekseen, jota he halusivat käyttää ja jonka kehittämistä eteenpäin he pitivät tärkeänä. Tuutoroinnin käyttöä tosin vaikeutti ajan puute, muun yhteisön tietämättömyys ja tukemattomuus sekä työnjaolliset epäselvyydet. Opiskelijat puolestaan hyötyivät tuutoroinnista, vaikka he eivät vielä osanneetkaan käyttää sitä itsenäisesti, vaan vasta opettajan kehoituksesta. Opiskelijoiden tuutorointiin osallistumista vaikeutti opiskelijayhteisön tietämättömyys asiasta ja yliopiston ohjausroolien epäselvyys. (Koskela 2002.)

Sekä opettajien että opiskelijoiden tuutorointia vaikeuttivat siis tietämättömyys, arvostuksen puute ja työnjaolliset ongelmat. Sekä opetusministeriö että yliopistojen hallinnot kuitenkin korostavat opintojen ohjausta osana yliopistojen toimintaa. Saman toteaa myös asetus korkeakoulujen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (n:o 309/1993). Nämä tahot eivät kuitenkaan tuottaneet välineitä ohjauksen eli tuutoroinnin käytännön toteuttamiseksi. (Koskela 2002.) Tilanteen korjaamiseksi tarvittaisiin hallinnon toimia ja organisaatiotason oppimista, jotta tuutoroinnin käyttäminen työvälineenä helpottuisi.

Opettajien tuutoroinnin käyttöä helpottaisi myös tuutoroinnin hyväksyminen viralliseksi osaksi työtä ja työnjaon selkeyttäminen esi-

Hanna Koskela valmistui kasvatustieteiden maisteriksi Lapin yliopistosta keväällä 2003. Hän työskentelee Oulun yliopiston opetuksen kehittämisyksikössä suunnittelijana.

merkiksi opetuksen ja tutkimuksen vuorottelun kautta. Olennaista tietenkin on, että ohjaus sisältyy opettajien kokonaistyöaikaan, sillä onhan järjestelmä tarkoitettu nimenomaan antamaan mahdollisuuksia opetuksen kehittämiseen ja ajankäytön jakamiseen. Tuutoroinnin konkreettinen tukeminen esimerkiksi koulutuksella, tuutoroinnin teemapäivillä ja em. hallinnollisilla toimilla tekisivät sitä tunnetuksi ja antaisivat opettajatuutoreille tukea ja keskustelufoorumin.

Opiskelijoiden tuutoroinnin käyttöä helpottaisi tehokas tiedotus. Asiasta tietävien opiskelijatuutorien kautta tieto saavuttaisi laajan opiskelijajoukon. Opiskelijoille tulisi tarjota tietoa ohjauksen merkityksestä opintojen auttajana jo opiskelun alkuvaiheessa. Näin itseohjautuvuuteen kasvaminen alkaisi heti tiedeyhteisöön saapumisen jälkeen. Opiskelijoiden omaa vastuuta opintojen sujuvuudesta tulee myös korostaa. Opettajatuutoroinnin voi helposti kytkeä opetussuunnitelmaan esimerkiksi orientoivien opintojen kautta. Tärkeää on myös opiskelija- ja opettajatuutoroinnin toimintakuvien selkeyttäminen ja niiden näkeminen toisiaan tukevinä jatkumoina eikä erillisinä ohjausmuotoina.

Yliopiston ohjauskulttuurissa on siis kehittämistä. Kilpailu tutkimuksen ja opetuksen välillä pitäisi lopettaa ja nähdä kummankin tärkeys, vahvuus ja mahdollisuudet. Ohjaus on yksinkertaisesti kaikkien etu. Ohjauksen avulla opiskelija integroituu tiedeyhteisöön ja kokee näin opiskelunsa mielekkääksi. Ohjaus auttaa opiskelijaa opintopolun suunnittelussa, jolloin vältetään turhautumiselta. Opettaja pystyy systemaattisella ohjaamisella auttamaan isoakin ryhmää yhden yksittäisen opiskelijan sijasta. Auttaessaan opiskelijaa ohjauksellaan opettaja saa samalla itse arvokasta palautetta opetuksestaan ja opetussuunnitelman toimivuudesta. Yksittäisen opiskelijan ja opettajan ohjauksesta tuleva hyöty johtaakin lopulta koko yliopiston hyötyyn. Tärkeää yliopiston kannalta on myös se, että ohjaus mahdollistaa opiskelijalle entistä nopeamman valmistumisen.

Tunnustetaan opettajatuutoroinnin arvo ja annetaan sille toimintamahdollisuuksia ja siten *”mahdollistetaan uusien toimintamuotojen ja mallien kehittäminen ja käyttöönotto”* (Lapin yliopiston henkilöstöstrategia 2002).

k i d e

Paulo Susiluoto Kadonnut kertoja ja unohdettu kirja

“Tässä meidän maailmassamme, missä mikään ei ole varmaa ja missä kaikkien arvojen uusiminen on käynnissä, on alettu ymmärtää, että sivistyksemme oivallisuus ei ole niinkään ehdoton. On tietenkin selvää, että olemme tuoneet luonnonkansoille aineellista hyvinvointia, mutta samalla olemme tehneet rikoksista raskaimman, raskaamman kuin sota, joka hävitti heidän normaalin elämänsä, riisti heidän maansa, ajoi heitä kuin elukoita paikasta toiseen. Sota onkin vain tämän rikoksen ulkonainen ilmaisu. Olemme ryöstäneet heiltä itseluottamuksen. Olemme menetelleet kuin huono opettaja, joka kuvittelee, että hänen ainoa tehtävänsä on pakottaa oppilaansa omaksumaan hänen tietonsa eikä näe itsellään mitään opittavaa. Uskomattoman tahdittomasti olemme sanoneet heille: Te ette tiedä mitään. Me tiedämme kaikki. Teidän täytyy totella ja jäljitellä meitä.” Robert Crottet 1949 (1).

Kirjailija *Robert Crottet* (1908–87) oli venäläisen äidin ja sveitsiläisen teollisuusmiehen poika. Suomessa hänet tunnetaan koltasaamelaisen kertomuskokoelman *Kuun metsän* (1954) kirjoittajana. Hän asui vuonna 1938–39 useita kuukausia Suonikylän kolttsaamelaisten parissa. Hänen merkityksensä ulottuu kuitenkin paljon laajemmalle Suomen sodanjälkeiseen historiaan. Koltat joutuivat sodan jaloista evakkoon ja suureen kurjuuteen, pois kotoisilta ja perinnettä kantavilta mailtaan ja vesiltään. Crottet järjesti sodan jälkeen laajoja rahankeräyskampanjoita Euroopan eri maissa kolttien auttamiseksi. Englantiin perustetun avustusjärjestön keulakuviin lukeutui (VAT) muun muassa T. S. Elliot ja Sveitsissä C. G. Jung. (2) Crottet palkittiin myöhemmin ansioistaan sekä Kalevala-mitalilla että Mannerheim-mitalilla. Vuosi toisensa jälkeen hän palasi Inarin Mustolan Kaisanrantaan, jossa asusti otsikossa mainittu kadonnut kertoja Kaisa Gauriloff. Kirjailijan ja kertojan yhteinen kieli oli venäjä.

Kuun metsä

Crottet oli rakastunut Lappiin. Häneen oli tarttunut tavallisen Lapin hulluuden sukui-

Paulo Susiluoto toimii tutkijana Arktisessa keskuksessa. Hänen väitöstutkimuksensa aihe on saamelaisutkimuksen historia vuosina 1905–1938.

nen tauti, jota hän itse nimitti *skoltomaniak-si*. Miten tauti oli tarttunut ja mitä se toi mukanaan? Crottet saapui vuonna 1938 Petsamon Suonikylään, missä koltat elivät lähes täysin luontaistaloudessa oman ikaikaisen hallintonsa suojissa. Kolttien omalaatuinen henkinen perintö sai kristallisen ilmauksensa *Kuun metsässä*. Kirja vie lukijan syvälle luontokansan maailmankatsomukseen. Erik Linklater (3) vertasi kirjaa Kalevalaan ja Grimmin satuihin. Suurimman vaikutuksen häneen teki kertomuksista huokuva viehättävä sympatia luontoa – ja ihmisluontoa – kohtaan.

Veli-Pekka Lehtola on sanonut, että matkakirjailijoiden kokemukset koltista maailmansotien välillä olivat pinnallisia ja kielteisiä, ja että viittaukset kolttien laiskuuteen, tyhmyyteen ja alkukantaisuuteen muodostivat olennaisen osan kuvauksista (4). Tutkijat olivat asiallisempia. Väinö Tanner (1881–1948) ja Karl Nickul (1907–1980) käyttivät syvällistä, omiin pitkäaikaisiin tutkimuksiin perustuvaa tutkimustietoa osana pienen kan-

san puolustustaistelua. He toivoivat kolttien voivan elää omien arvojensa mukaisesti. (5)

Crottet meni kenties vielä pitemmälle Hän tahtoi löytää kansan sielun sen kertomuksista. Hän kuvasi kolttia erittäin myönteiseen sävyyn. C. G. Jung kirjoitti Kuun metsän sveitsiläisen edition (Mondwald 1949) esipuheessa, että ”Robert Crottet’n taide, tai voisi jopa sanoa, taivaan armolahja, koostuu siitä, että kaukaisten alueiden kulkijana hän antaa enemmän lukijalle kuin valokuvakamera ja valokuvat voisivat antaa, siksi että hänen omakohtaisen kokemuksensa kautta välittyä meille tuntematon luonto ja ihmisyyt”. (6) Kiintoisaksi Jungin kirjoittaman esipuheen tekee se, että vaikuttaa siltä kuin se olisi tarkoitettu kirjaan *Maouno de Finlande*!

Mauno-poro ja taivaanpalot

Crottet oli kirjoittanut Suonikylään sijoittuvan kirjansa *Maouno de Finlande* (7) jo vuonna 1941. Lokakuussa julkaistavalle suomenkieliselle käännökselle on annettu nimi *Mau-*

Valokuva: Olli Tiuraniemi

no-poro ja taivaanpalot. Kirja kertoo Väinö-
rä, joka löytää tiensä koltain pariin. Kirja
kuvaaa allegorisesti myös Kuun metsän syn-
tyä. Sen hienovireinen proosa avaa henki-
löidensä – ja Mauno-poron – kautta Lappi-
kirjallisuudessa harvinaisen ja omintakeisen
näkökulman Petsamoon, jossa etenkin kolt-
tanaiset viljelevät merkittäviä, lähes mystistä
humoria. Kirjan voimahahmo on Kaisa:

“Tällä hetkellä käteni ja kynäni ovat lah-
jakkaita hänen vuokseen. Sanat syntyvät pa-
perille yksi toisensa perään. Hän katsoo ni-
den syntymää. Ehkä hän rukoilee niiden puo-
lesta kuten hän rukoilee kaiken elävän puo-
lesta.”

Kaisa Gauriloff

Kuun metsän todellinen kertoja *Kaisa Gau-
riloff* on myös Maunon keskeinen hahmo
yhdessä perheensä kanssa. Kaisa syntyi vuon-
na 1884 Petsamon itäpuolella Kildinissä (8).
Äiti kuoli, kun Kaisa oli vielä aivan pieni. Isä
lähetti tytön isoisänsä luokse Suonikylään.
Kaisa meni naimisiin Ondrei Gauriloffin
kanssa. Nelilapsisella perheellä oli vuoden
1938 tietojen mukaan perinteisen kiertävän
elämäntavan mukaisesti kolme eri asuinpaik-
kaa, veneitä oli kolme, yksi nuotta, 20 verk-
koa ja viisi lammasta. Porojen määräksi ilmoi-
tettiin 17. Joulukuun puolesta välin huhti-
kuun loppuun he elivät talvikylässä, johon
myös Maunon tapahtumat suurelta osin si-
joittuvat.

Kaisa oli Crottet’n – ja monien kolttien –
miehestä todellinen kansantaiteilija: ”Hän
näyttelee eläimen roolia vielä paremmin kuin
ihmisen roolia. Milloin hän on viekas kettu
tai varovainen poro, milloin hauki, joka mä-
däntyy pian vanhuuttaan.” Crottet’n mukaan
Kaisalla oli välitön, avoin ja voimakas suhde
ympäröivään maailmaan. Kirjailija kuunteli
kynä kädessä kuinka ”Voimakkaat, mojavat
sanat, suuressa metsässä syntyneet, tulivat ulos
Kaisan suusta”. Sanat eivät tulleet vain ai-
voista ja sydäimestä, vaan kaikkialta. Kaisa oli
kokonaan mukana siinä mitä hän sanoi. (9)

Elämä ja evakko aika koetteli Kaisaa raskaas-
ti, mutta silti hän oli aina työn touhussa ja
iloinen, joskin hänen mielestään veneet, kir-
veet ja muut kapineet tekivät työn, ei hän itse.
Kouluja käymätön Kaisa oli vakuuttunut sii-
tä, että todellisen kasvatuksen, sielun kasva-
tuksen, saa luokkahuoneen seinien ulkopuo-

lella, ympäristössä, joka ”on ihmisen aivojen
ja käsien koskettamattomissa.”. (10)

Crottet’n äiti oli menehtynyt synnytykseen.
(11) Ehkä orpous yhdisti Kaisan ja Robertin
sielusukulaisuuteen? Suullisen perinnön mes-
tari ja herkkä kirjailija muodostivat hyvän
parin, jonka yhteistyö synnytti nämä kaksi
kirjaa. (12) Itseään Crottet luonnehtikin kir-
juriksi ja ’vähäpätöiseksi instrumentiksi’, joka
joskus lisäsi, joskus jätti jotakin pois kerto-
muksista. Kuun metsä sai innostuneen vas-
taanoton mm. Tanskassa.

Kuun metsän syntyhistoria on jäänyt meil-
lä hämäräksi, koska suomalaisessa editiossa ei
kerrota mitään Kaisasta. Crottet niitti osan
mainettaan Kaisan kertomuksilla. Myöhem-
min – esimerkiksi vuonna 1976 julkaistun
saamelaiskertomusten kokoelman *Verzauberte
Wälder* esipuheessa – Crottet antoi täyden
tunnustuksen Kaisalle, joka ei osannut kun-
nolla kirjoittaa, mutta kylläkin tulkita unen
ja luonnon kieltä harvinaislaatuaisella tavalla.

Crottet rakensi siltaa Euroopan valtaväestöjen ja kolttsaamelaisten välille

Crottet maksoi kunniavelkaansa keräämällä
kolttien uudelleen asuttamiseen rahaa, mm.
kirjojen tuotosta puolet meni Crottet-rahas-
toon. Kaikkiaan rahaa kertyi yli neljä miljoo-
naa silloista markkaa. Hän halusi tukea eri-
tyisesti talvikylän rakentamista, koska talvel-
la yhdessä vietetty aika oli tärkeä tekijä kult-
tuurin ja yhteistunnon säilymisen kannalta.
Koltat olivat jo omaksuneet evakkoaikanaan
kuitenkin siinä määrin suomalaisen arvomaai-
lman, että heitä talvikylä-ajatus ei kovin kiin-
nostaanut. Talvikylä jäi rakentamatta. Crottet
itse kulki mm. ostamassa poroja. Rahastosta
myönnettiin Kaisalle myös suoria raha-avus-
tuksia ja viimeisillä rahoilla rakennettiin Kai-
salle vuonna 1963 mökki.

Maunossa Väinö rakentaa siltaa Suoniky-
lästä Helsinkiin kirjoittamalla kirjeitä tädil-
leen. Sodan jälkeisenä vuosikymmenenä
Crottet rakensi siltaa Euroopan valtaväestö-
jen ja kolttsaamelaisten välille. En varmuu-
della tiedä millaisia esitelmää Crottet Euroo-
passa on pitänyt, mutta Lapin Sivistysseuras-
sa pidetty puhe antaa viitteitä. Puheessaan hän
jatko Maunon romanttista linjaa. Häntä tus-
kin on syytä arvostella kolttien romantisoi-

misesta. Hellyttävä kuva viattomista luonto-
kansalaisista kirvoitti varmasti huomattavam-
man määrän myötätuntoa – ja sitä myöten
rahaakin – kuin esimerkiksi kuivakas antro-
pologinen luennointi.

Suonikylän ajasta tuli Crottet’n elämän
käännepaikka. Avustustoiminta näyttää aja-
neen ohi kirjallisten ambitioiden. Hän ei pi-
tänyt itseään hyväntekijänä, ja miksi olisikaan;
Suonikylä antoi hänelle niin paljon, myös
kirjailijana. Crottet myönsi olleensa itsekin
kolttiin kohdistuvien epäluulojen vallassa
Suonikylään mennessään. Hänen sanomansa
voisi tiivistää sanoihin: asettakaa asenteenne
muita kansoja ja luontoa kohtaan koetuksel-
le. Hänelle itselleen taisi käydä samoin kuin
Mauno-kirjan eräissä episodissa papille:

“Katsoin vanhan koltan menoa ja yhtäkkiä
näin valtavan repeytymän, vertavuotavan
haavan, joka yhdisti maan samaan taivaan
tuskaan. Voin sanoa teille, että silloin puto-
sin maan päälle ja pyysin siltä anteeksi, että
olin ylenkatsonut sitä.” k i d e

Viitteet:

- (1) Robert Crottet’n puhe Lapin Sivistys-
seuran vuosikokouksessa 1948. Kään-
nös Tauno Nurmela.
- (2) Krebs 1991 s. 254-255.
- (3) Linklater 1949.
- (4) Lehtola 1999: 542-3.
- (5) Susiluoto 2003.
- (6) Jung 1949: 7.
- (7) Käännös perustuu vuoden 1941 edi-
tion.
- (8) Nickul 1948: 39.
- (9) *Laplands andra ansikte* s. 131.
- (10) *Laplands andra ansikte* s. 136.
- (11) *Begegnungen* s. 5.
- (12) Myös Crottet’n teos *Laplands andra
ansikte* (1966) kertoo monia tarinoi-
ta Kaisasta.

Seppo Koskinen Huumausaineiden käytön selvittäminen työpaikoilla

Työministeriön asettaman Tietosuoja ja työntekijän valvonta - työryhmän esitys uudeksi laiksi yksityisyyden suojasta työelämässä sisältää myös säännökset huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen käsittelystä. Koska esitys on kaikin osin yksimielinen ja koska huumausaineiden käyttöä koskevia säännöksiä on jo pitkään edellytetty, lain hyväksyminen esiteltävien säännösten osalta on erittäin todennäköistä. Tästä syystä on paikallaan jo nyt ottaa työpaikoilla ehdotus huomioon ainakin siten, ettei ehdotuksen vastaisia käytäntöjä noudateta.

Seppo Koskinen toimii työoikeuden professorina Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnassa.

Ehdotuksen keskeisiin tavoitteisiin kuuluu huumeeton työpaikka, jossa huumausainetestistä koskevaan todistukseen merkittyjen tietojen käsittelyoikeus perustuisi laissa säädettäviin työtehtäväperusteisiin käsittelyoikeuden edellytyksiin. Ehdotetuilla säännöksillä ei välittömästi puututtaisi työnhakijan tai työntekijän ruumiilliseen koskemattomuuteen. Sääntely ei myöskään vaikuttaisi työntekijän ja terveydenhuollon yksiköiden välisiin suhteisiin eikä potilaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin. Ehdotusten lähökohtana on, että työnhakija tai työntekijä toimittaisi itse työnantajalle huumausainetestistä koskevan todistuksen.

Laissa säädettäisiin huumausainetestistä koskevasta todistuksesta, todistuksen toimittamisesta työhön otettaessa ja työsuhteen aikana, työnantajan tiedonantovelvollisuudesta todistuksesta, kustannuksista todistuksen hankkimisesta sekä suhteesta terveystarkastuksia koskeviin säännöksiin.

Oikeus pyytää todistus työnhakijalta
Työnhakijaa koskevat säännökset eivät velvoittaisi työnantajaa pyytämään työnhakijaa

toimittamaan todistusta eikä työnhakijalla olisi velvollisuutta todistuksen toimittamiseen. Työnantaja voisi kuitenkin jättää ottamatta huomioon työnhakijan, joka ei ole halukas toimittamaan todistusta työnantajalle. Oikeus käsitellä huumausainetestistä koskevaan todistukseen merkittyjä tietoja kohdistuisi vain tehtävään valittuun henkilöön. Tämän lisäksi olisi täyttyttävä kaksi eri edellytysryhmää. Näistä ensimmäinen määrittelee työtehtävään valitulle työtehtävän johdosta asetettavia vaatimuksia ja toinen niitä vaikutuksia, joita todennäköisesti syntyisi tehtävän hoitamisesta huumeen vaikutuksen alaisena tai huumeesta riippuvaisena. Oikeus käsitellä huumausainetestistä koskevaan todistukseen merkittyjä tietoja kohdistuisi aina vain sellaisiin työtehtäviin, joissa työnantaja ei voi muutoin estää huumausaineiden käytöstä aiheutuvaa vahingonvaaraa.

Työnantaja voisi pyytää huumausainetestistä koskevaa todistusta, jos työnhakijan olisi tarkoitus toimia sellaisissa työtehtävissä, jotka edellyttävät tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä. Tietojenkäsittelyn edellytykseksi asetettaisiin

myös ne vaikutukset, jotka voivat seurata työtehtävien hoitamisesta huumausaineiden vaikutusten alaisena tai huumeista riippuvaisena. Näin osoitettaisiin ne intressit, joiden suojaamistarkoituksessa työnantaja saisi pyytää huumausainetestistä koskevan todistuksen tehtävään valitulta. Tällaisia intressejä olisivat henki, terveys, työ-, liikenne-, tieto- ja valtion turvallisuus, ympäristö sekä liike- ja ammattisalaisuudet ja työnantajan omaisuus.

Velvollisuus esittää todistus työsuhteen aikana

Työsuhteen aikana työnantaja voisi velvoittaa työntekijän esittämään todistuksen huumausainetestistä työnhakijaa koskevia kriteerejä ankarammin edellytyksin. Todistuksen esittämisvelvollisuuden rikkomisesta työntekijälle mahdollisesti aiheutuvat seuraamukset määräytyisivät työ- ja virkaoikeudellisin perustein kokonaisharkinnan pohjalta.

Työntekijä olisi ensinnäkin velvollinen esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen, kun on perusteltua aihetta epäillä, että työntekijä on huumeiden vaikutuksen alaisena työssä. Toiseksi kyseinen velvollisuus oli-

si, jos työnantajalla olisi perusteltu epäily, että työntekijällä on jonkin asteinen riippuvuus huumeista ja että työntekijä toimii sellaisissa työtehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä. Lisäksi tältä osin edellytettäisiin, että työntekijä toimii työtehtävissä, joiden suorittaminen huumeista riippuvaisena joko vakavasti vaarantaisi henkeä tai terveyttä tai voisi aiheuttaa muuta merkittävää vahinkoa. Kolmanneksi kyseinen velvollisuus liittyisi tilanteisiin, joissa työntekijä on sitoutunut huumausaineiden väärinkäytön vuoksi toteutettavaan hoitoon.

Oikeuden käyttämisen muut edellytykset

Jos työntekijöille tai työnhakijoille olisi tarkoitus tehdä laissa tarkoitettu huumausainetesti, työnantajalla olisi oltava kirjallinen huumausaineiden käytön ehkäisemistä koskeva ohjelma. Ohjelman tulisi sisältää työpaikan yleiset tavoitteet ja noudatettavat käytännöt huumausaineiden käytön ehkäisemiseksi sekä tietoja käytettävissä olevista huumeongelmaisten hoitopaikoista ja hoitomuodoista. Siinä tulisi määritellä myös huumetestien tarpeellisuuden perusteet.

Ohjelman olisi lisäksi sisällettävä menettelytavat siitä, miten mahdollisen positiivisen huumetestituloksen osalta annetaan tietoja työntekijälle käytettävissä olevista huumeongelmaisten hoitopaikoista ja hoitomuodoista. Ennen ohjelman hyväksymistä työnantaja on velvollinen käymään yhteistoimintamenettelyt.

Lisäksi säädettäisiin siitä, että työtehtävät, joissa huumetestitodistusta pyydetään tai edellytetään, olisi käsiteltävä yhteistoimintamenettelyssä.

Sääntely tiukkaa

Työryhmän ehdotus ottaa huomioon työnhakijan ja työntekijän perusoikeudet. Keskeinen tulos tästä on se, että ehdotus ei salli työsuhteessa olevien luopuvan sopimuksella hen-

kilökohtaisesta koskemattomuudestaan. Lais- sa asetettaisiin edellytykset työntekijän velvol- lisuudelle esittää huumausainetestitodistus. Työnhakijoiden osalta menettely perustuisi vuorostaan siihen perustuslain näkökulmas- ta ongelmattomaan sääntelyyn, että ehdolli- sesti valittu itse toimittaa kyseisen todistuk- sen harkintansa mukaan. Tässäkin tilanteessa laissa asetettaisiin edellytyksiä työnantajan pyynnölle. Molempia asiatilanteita koskevi- en säännösten rikkominen on ehdotuksen mukaan rangaistavaa.

Yleisvaikutelma ehdotuksesta on se, että huumausainetestitodistuksen toimittaminen on säännelty tiukasti. Vaikka tavoitteena on huumeeton työympäristö, lakiehdotus ei läh- de siitä, että työnantaja voisi pelkästään tässä tarkoituksessa edellyttää toimitettavaksi ky- seisen todistuksen. Varsinkin työsuhteen ai- kana tapahtuva todistuksen toimittamisvel- vollisuus on säännelty työnantajan kannalta melko ankarasti. Mahdollisesti edellytyksen, työnantajalla on perusteltua aihetta epäillä, että työntekijä on huumausaineiden vaiku- tuksen alaisena työssä, on ajateltu turvaavan työnantajaa riittävästi. Mikäli sen sijaan läh- tökohtana on perusteltu epäily työntekijän huumeriippuvuudesta, edellytykset ovat lisäk- si tehtäväsidonnaiset ja huomattavasti ensim- mäistä kohtaa tiukemmat.

Vaikka ehdotus on tarkastelluilta osin yk- sityiskohtainen, siihen sisältyy silti tulkinnan- varaisuutta. Esimerkiksi niitä tehtäviä, joissa huumausainetestiä koskeva todistus voidaan edellyttää, ei edes voida luetella. Työpaikka- kohtaisestikin asian selvittäminen voi synny- tää työnantajan ja henkilöstön välisiä erimie- lisyyksiä. Tästä syystä asiassa käytävät yhteis- toimintaneuvottelut ovat keskeisiä. Kyseisil- lä neuvotteluilla ei kuitenkaan voida poiketa laista.

Työryhmän mietinnössä ei käsitellä sitä, onko työmarkkinajärjestöillä oikeus sopia huumausainetestaamisesta ja todistuksen toi- mittamisesta työ- ja virkaehtosopimuksin. Esimerkiksi Ruotsissa on näin tehty. Laki

yksityisyyden suojasta työelämässä on kuiten- kin pakottavaa oikeutta eikä siinä ole annet- tu työmarkkinajärjestöille oikeutta sopia toi- sin. Koska säännökset jättävät tulkinnanva- raan, järjestöillä voi olla intressiä sopia lain so- veltamisesta oman sopimuskentän piirissä.

Työpaikkakäytännöt mietittävä

Huumausaineiden käytön selvittämisen yh- teydessäkin laki edellyttää ensin muiden kei- nojen käyttämistä ennen turvautumista tes- tiä koskevan todistuksen toimittamiseen. Var- sinkin siltä osin, kuin todistuksen toimitta- minen on säännelty tehtäväkohtaisesti, voi olla laajasti mahdollista käyttää ensin muita keinoja (esim. teknistä valvontaa). Työnan- tajan tulee aina käyttää vähiten työntekijän yksityisyyttä loukkaavia toimenpiteitä.

Työterveyshuolto on keskeisessä asemassa pyrittäessä huumeiden käytön ennalta ehkäi- semiseen sekä käytöstä aiheutuvien haittojen poistamiseen ja rajoittamiseen. Mikäli työssä olevan kohdalla saadaan positiivinen testit- ulos, asian kokonaisarviointi edellyttää työn- antajan, henkilöstön edustajien ja työterveys- huollon yhteistyötä. Myös huumeiden vastai- nen ohjelma edellyttää erityistä työterveys- huollon panosta.

Huumausaineiden käytöstä kiinni jääneen osalta on mahdollista noudattaa erilaisia käy- täntöjä. Näitä ovat esimerkiksi hoitoonohja- us, varoitus, palvelussuhteen päättäminen jne. Nämä asiat tulee työpaikoilla harkita yleisel- lä tasolla käsiteltäessä huumausaineiden käy- tön ehkäisemistä koskevaa ohjelmaa ja muu- tenkin yhteistoimintamenettelyssä arvioitae- sa niitä tehtäviä, joissa todistuksen toimitta- mista voidaan vaatia. Viime kädessä työntekijää koskevien seuraamusten määrittäminen on työnantajan päätösvallassa.

k i d e

Ammatillinen koulutus pysäytti osaltaan Lapin alasajon 1970-luvulla

Kasvatustieteiden tohtori Juhani Lassilan väitöskirjassa tutkitaan miten Länsi-Lapin ammatti-instituutti on osaltaan ollut luomassa hyvinvointivaltiota ja miten se on edistänyt Länsi-Lapin kehittämistä viidenkymmenen toimintavuotensa aikana. Tutkimuksen mukaan koulun historia osoittaa, että valtion toimenpiteet hidastivat ammatillisten koulutuspaikkojen luomista 1950-luvulla. 1970-luvulla luotu kurssikeskusjärjestelmä sekä ammatillisen koulutuksen lisääminen ja hajasijoittaminen puolestaan vastasivat joustavasti alueiden koulutustarpeisiin.

KT Juhani Lassila tarkastelee väitöskirjassaan Länsi-Lapin ammatillisen koulutuksen historiaa. Yllättävänä tutkimuksessa pidetään sitä, että valistuneiden peräpohjalaisen ja maan koulutuksesta vastanneiden viranomaisten onnistuneen yhteistyön (aluepolitiikan) tuloksena maakuntaan saatiin jo 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa kattava ammatillisten oppilaitosten verkosto. Länsi-Lapissa oli tuolloin kiinteitä ammatillisia kouluja Torniossa, Kemissä, Kemin maalaiskunnassa, Alatorniolla, Ylitornionlaissa ja Tervolassa. Lisäksi Länsi-Lapissa toimi kymmenkunta kiertävää ammatillista koulua.

Lainsäädäntö esti koulutuspaikkojen lisäämisen 1950-luvulla

Länsi-Lapin kunnat ja Tornion kaupunki avasivat Länsi-Pohjan kuntain ammattioppilaitoksen vuonna 1953. Koulussa annettiin opetusta ammatteihin, joiden taitajia tarvittiin sekä kaupungeissa että maaseudulla. Lisäksi ammattioppilaitos järjesti työttömille aikuisille ammattiopetusta erilaisilla kursseilla.

- Kurssikoulutuksen suuria etuja oli se, että koulutusalojen vaihto saattoi tapahtua nopeasti, joten linjoja voitiin käynnistää melkein mittatilaustyönä tarpeiden ilmaantuessa. Toinen suuri etu oli, että kurssikoulutus voitiin hajauttaa kaikkiin kuntainliiton kuntiin ja kyliin, jos asiat niin vaativat, ja jopa joskus

omaa aluetta laajemmallekin, tutkimuksessa todetaan.

Pian kävi kuitenkin ilmi, että ammattikoulussa oli koulutuspaikkoja aivan liian vähän, eivätkä kaikki halukkaat päässeet kurssikoulutukseenkaan. Kuntainliitto kyllä pyrki saamaan lisää koulutuspaikkoja, mutta hyvistä perusteluista ja annetuista lupauksista huolimatta Helsingin keskusvirastoista ei saatu myönteisiä päätöksiä. Tutkimuksen mukaan ratkaiseva syy koulutuspaikkojen vähäisyyteen oli vuonna 1959 voimaan tullessa ammattioppilaitoslaissa, jossa maalaiskunnille oli asetettu aivan liian pieni koulutuspaikkojen varausvelvoite.

Vuosina 1963 - 1965 työskennellyt kehitysaluekomitea teki monia ammatillista koulutusta koskevia parannusehdotuksia, joista osa toteutettiin, joskin sangen hitaasti. Komitean puheenjohtajana toimi Lapin läänin maaherra Martti Miettunen.

Kurssikeskusjärjestelmä vastasi alueiden koulutustarpeisiin

Runsaan maastamuuton seurauksena maan hallitus perusti aikuiskoulutusta varten kurssikeskusjärjestelmän 1970-luvun alussa. Lappiin annettiin lupa kahdelle kurssikeskukselle vuonna 1971. Toisen isännäksi tuli Länsi-Pohjan ammattikoulujen kuntainliitto. Harjoitetun politiikan seurauksena kurssikeskus-

Juhani Lassila on syntynyt Siikajoella 6.6.1934. Ylioppilaaksi hän valmistui Oulun lyseosta 1954. Kansakoulun opettajaksi hän valmistui 1957 ja kansalaiskoulun yleisaineiden opettajaksi 1961. Humanististen tieteiden kandidaatin tutkinnon hän suoritti Oulun yliopistossa 1967 ja filosofian kandidaatin tutkinnon 1969. Kasvatustieteiden tohtoriksi Juhani Lassila väitteli Oulun yliopistossa vuonna 2001.

Työurallaan Juhani Lassila on toiminut opettajana 1954-1970, Lapin lääninhallituksen koulutoimentarkastajana 1970-1974 ja Lapin lääninhallituksen kouluosaston päällikkönä 1974-1996. Juhani Lassila on ollut mukana lukuisissa valtion eri toimielinten asettamissa kotimaisissa ja kansainvälisissä komiteoissa. Kouluneuvoksen arvo hänelle myönnettiin vuonna 1997.

set saivat varsin runsaasti varoja henkilökunnan palkkaamiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Myös ammatillisten oppilaitosten koulutuspaikkoja lisättiin voimakkaasti.

Tutkimuksen mukaan valtiovalta rahoitti koulutusta koko 1970-luvun ajan varsin runsaskätisesti.

- Harjoitetun politiikan ansiosta Länsi-Pohjan kuntainliitto hajasijoitti koulutustaan Tornionlaakson yläjuoksulle sekä lisäsi myös ammattikoulun oppilasmäärää. Toki Länsi-Lappiin saatiin myös muiden alojen koulutusta, joista esimerkkinä mainittakoon metsä- ja kotitalous- terveydenhuolto- ja sosiaalialan koulutus, tutkimuksessa todetaan.

Jatkuu seuraavalla sivulla

Länsi-Lapin ammatti-instituutti on harjoittanut esimerkillistä aluepolitiikkaa

Yleisenä johtopäätöksenä Juhani Lassilan väitöstudkimuksessa todetaan, että 1970-luvulla luotu kurssikeskusjärjestelmä sekä ammatillisen koulutuksen lisääminen ja hajasijoittaminen vastasivat joustavasti alueiden koulutustarpeisiin ja pysäyttivät osaltaan Lapin alasajon.

- Länsi-Lapin ammatti-instituutin ammatillinen peruskoulutus ja aikuiskoulutus ovat kuunnelleet varsin herkillä korvalla maakunnan elinkeinoelämän koulutustarpeita. Oppilaitos onkin ollut monessa mielessä sopiva ja uteliaisuutta herättävä tutkimuskohde, sillä se on nuorisokoulutuksen lisäksi ollut koko toimikautensa ajan myös merkittävä aikuiskouluttaja. Seitsemällä paikkakunnalla hajasijoitettuna toimiva oppilaitos on harvaan asutussa Suomessa harvinaisuus. Oppilaitos on harjoittanut esimerkillistä aluepolitiikkaa omassa maakunnassaan esimerkiksi kouluttamalla Outokummun jaloterästehtaan henkilökuntaa, tutkimuksensa todetaan.

Länsi-Lapin ammatti-instituuttiin on perustettu viimeisen kymmenen vuoden aikana koulutusohjelmia, jotka vetävät opiskelijoita eri puolilta Suomea ja jopa ulkomailta. Esimerkkinä mainittakoon viestintä-, kuvataide-, musiikki-, matkailu- ja turvallisuusalojen koulutuslinjat.

Kasvatustieteiden tohtori *Juhani Lassilan* väitöskirja *”Länsi-Lapin ammatti-instituutin historia: Ammatillinen koulutus hyvinvointivalttiollisena ja paikallisena kehitystekijänä”* tarkastettiin Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa 29.8.2003. Vastaväittäjinä tilaisuudessa toimivat professori *Juha Hämäläinen* Kuopion yliopistosta ja dosentti *Pentti Rauhala* Tampereen yliopistosta. Kustoksena toimi professori *Kyösti Urponen* Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta.

k i d e

Ulkomaiset investoinnit merkittäviä Kiinan taloudelle

Valokuva: Niina Huuskonen

Talouden verkostoille on luonteenomaista nopea tiedonvaihto, uuden teknologian kasvu, sekä työntekijöiden että johdon jatkuvasti kasvava tietotaito ja ammatilliset valmiudet. Edellä mainitut tekijät näyttävät vahvistavan myös alueiden asemaa teollisuudessa. Ulkomaiset investoinnit Kiinassa ovat erittäin merkittäviä, koska ne välittävät arvokasta tietoa koko maan talouden uudistamiseksi. Parhaimmillaan ne voivat vaikuttaa kiinalaisen yhteiskunnan muuttumiseen kohti tietoon perustuvaa taloutta, toteaa Xu Luodan 6.9.2003 Lapin yliopistossa tarkastetussa väitöstudkimuksessaan.

Xu Luodan tutkii väitöskirjassaan Kiinaan tehtävien suorien investointien alueellista ja taloudellista vaikutusta. Väitöskirja koostuu yhdestätoista artikkelista, jotka käsittelevät Kiinaan suoria investointeja tekeviä yrityksiä. Artikkeleissa tarkastellaan investointien makrotaloudellisia vaikutuksia Kiinan taloudelle sekä Kiinassa meneillään oleville uudistuksille. Tutkimuksen empiirinen tausta-aineisto on koottu eteläisessä Kiinassa sijaitsevan Guangdongin maakunnasta.

Vuosien 1979 ja 1999 välisenä aikana Kiinaan tehtiin suoria ulkomaisia investointeja yhteensä 306 miljardin Yhdysvaltain dollarin arvosta. Summa vastaa kymmentä prosenttia koko maailman suorista investoinneista ja noin kolmeakymmentä prosenttia kaikista kehittyviin maihin tehdyistä investoinneista. Kiinan vienti kasvoi vuoden 1970 tasosta (noin 2,3 miljardia Yhdysvaltain dollaria) noin 70 miljardiin dollariin vuonna 1992. Maailman kauppajärjestön vuoden 2000 ti-

laston mukaan Kiinan vienti oli vuonna 1999 jo noin 152 Yhdysvaltain dollaria.

Kiinassa vuonna 2000 suoria investointeja tehneiden yritysten osuus oli 51,4 prosenttia kaikista Kiinan investoinneista. Samanaikaisesti miljoonat maanviljelijät ja haja-asutusalueilla asuvat ihmiset työllistyivät suorainvestointiyrityksiin. Suorien investointien vaikutukset yritystoimintaan olivat merkittäviä ja tärkeitä koko Kiinan taloudelle ja yhteiskunnan kehittymiselle, todetaan Xu Luodan tutkimuksessa.

Xu Luodanin väitöskirja *”Foreign Direct Investments: The Impacts of Linkages on the Chinese Economy”* tarkastettiin Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa 6.9.2003. Vastaväittäjinä toimivat professori *Dave Flynn*, Hofstra University (USA) ja professori *Jorma Larimo* Vaasan yliopistosta. Kustoksena toimi matkailun professori *Antti Hahti* Lapin yliopistosta.

k i d e

Jatulintarha CD-rom: Representing Finnish-British Artists' Exchange

A Finnish-British collaborative CD-Rom has recently been published in which the University of Lapland has been a partner. The Jatulintarha project (2000-2002) brought together 15 print and photographic artists from Northern Finland and England to provide a visual story of how differently we see the things we often take for granted. The CD-rom shows how foreign artists explore the maize that is one another's cultures.

The work represents the culmination of a Finnish-British residential exchange collaboration, and the only means to gain a comprehensive perspective on the project. With text in Finnish and English, the main section of the CD, the Catalogue, introduce the artists, their works produced during their exchanges and their artistic processes. From the Catalogue section the user/reader can see the artists' works,

produced during their exchanges, paired with each one's exchange partner's works, as well as information such as CVs and a selection of previous work.

The University of Lapland Media students *Reetta Martikainen*, *Perttu Lämsä*, *Jari Mikkola* and *Matti Selin* did the dynamic and attractive entrance interface and concept design, together with students from Cumbria Institute of Arts and University of Jyväskylä

in the design of the CD. Professor *Jeff Taylor* was involved in formulating the original artist exchange project, as well as coordinating the students.

The artists presented on the CD-rom are: Mike Golding, Jim Harold, Jaakko Heikkilä, KAPA, Jaana Kautto, Kervola & Kivinen, John Kippin, Jyrki Markkanen, Keith McIntyre, Hanna H, Arabella Plouviez, Riitta Päviläinen, Ari Saarto and Nicky West.

Besides University of Lapland, other partners and sponsors of the project include: Universities of Jyväskylä, Sunderland, and Northumbria at Newcastle, Cumbria Institute of the Arts, Embassy of Finland, London, the British Council, Northern Arts, Finnish Fund for Art Exchange, Arts Council of Finland, Central Finland Arts Council, North Savo Arts Council, City of Jyväskylä, Er Paino, 'Visiting Arts' and the EU.

Valokuva: Niina Huuskonen

Merkillistä muotoilua

Merkillistä muotoilua -julkaisussa kerrotaan Mode -sosiokulttuurisen kontekstin mallintaminen -projektin taustalla vaikuttavista ajatuksista, näkökulmista ja lähtökohdista. Mode on osa Tekesin MUOTO 2005 -teollisen muotoilun teknologiaohjelmaa. Mode toimii Lapin yliopiston teollisen muotoilun laitoksella.

Mode -projektissa tutkitaan, miten sosiokulttuurinen ympäristö vaikuttaa käyttäjän ja tuotteen suhteeseen. Projektissa

kehitetään menetelmää, jolla sosiokulttuurisesta ympäristöstä saatu tieto voidaan tuoda tuotekehityksen ja erityisesti teollisen

muotoilun avuksi. Projektin keskeisiä näkökulmia ovat käyttäjälähtöisyys, käyttäjä sosiaalisena ja kulttuurisena ihmisenä.

Merkillistä muotoilua -julkaisussa kirjoittavat TaM *Pertti Aula*, TaM *Janne Pekkala* ja TaM *Jenni Romppainen*. Pertti Aula toimii Mode -projektin projektipäällikkönä. Jenni Romppainen ja Piia

Varanka toimivat Mode -projektin tutkijoina.

Mode-projektia rahoittavat Tekesin lisäksi Halti Oy, Metso Oyj, Nokia Oyj ja RPC Group Oy.

Merkillistä muotoilua -julkaisu on saatavilla pdf-muodossa projektin kotisivuilta <http://www.urova.fi/mode> tai projektin tutkijoilta.

Lapin yliopistoon 600 uutta opiskelijaa

Lapin yliopistossa aloitti opintonsa tänä syksynä noin 600 uutta opiskelijaa. Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa opintonsa aloitti noin 200 uutta opiskelijaa, kasvatustieteiden, oikeustieteiden ja taiteiden tiedekunnassa kussakin runsaat sata uutta opiskelijaa.

Naisten osuus uusista opiskelijoista on 73 prosenttia. Naisten varsin suuri osuus Lapin yliopiston uusista opiskelijoista selittyy yliopiston koulutusaloilla: Kasvatustieteet ja yhteiskuntatieteet ovat perinteisesti naisvaltaisia aloja. Luokanopettajan

opinnnot aloittavista naisista on 73 prosenttia. Lapin yliopistoon hyväksytyistä 17 prosenttia on viime kevään ylioppilaita ja 19 prosenttia vuoden 2002 ylioppilaita. Eniten uusia ylioppilaita pääsi taiteiden tiedekuntaan (24 % valituista) ja vähiten kasvatustieteiden

tiedekuntaan (8 % valituista). Kasvatustieteiden tiedekuntaan pyrkineet saivat lisäpisteitä mm. alan työkokemuksesta ja opinnoista, mikä vaikutti omalta osaltaan uusien ylioppilaiden pienen osuuteen sisään päässeistä, arvioi opintoasiain päällikkö Sirkka-Liisa Laine. Pääosa uusista opiskelijoista (542) sai opiskelupaikan valintakokeen perusteella. Ilman valintakoetta yliopistoon hyväksyttiin 54 hakijaa aikaisem-

pien yliopisto-opintojen perusteella.

Avoim yliopisto-opiskelu tarjoaa mahdollisuuden tutustua yliopisto-opintoihin ja siirtyä myöhemmin tutkinto-opiskelijaksi. Sirkka-Liisa Laineen mukaan yliopiston ulkopuolelle jääneiden kannattaakin tutustua avoimen yliopiston tarjontaan ja käyttää näin väli vuosi hyödykseen. Haku avoimen yliopiston opintoihin on parhaillaan meneillään.

Valokuva: Juha Sarkkinen

Lapin yliopisto kiinnostaa ulkomaisia opiskelijoita

Lapin yliopistoon saapuu tänä syksynä ulkomaisia opiskelijoita noin viidenneksen enemmän kuin viime vuonna. Syyslukukaudeksi yliopistoon on hyväksytty yhteensä 95 ulkomaista opiskelijaa 25 eri maasta.

Lapin yliopistosta lähtee ulkomaille tänä syksynä 89 opiskelijaa yhteensä 26 eri maahan. Lähteviä opiskelijoita on kymmenen prosenttia viime vuotista enemmän.

Lapin yliopisto helpottaa ulkomaisten opiskelijoiden hakeutumista perustutkintoon johtaviin koulutusohjelmiin mm. valmistelemalla englannin kielisiä pääsykokeita. Lisäksi yliopistossa suunnitellaan uutta englannin kielistä maisteriohjelmaa, joka on tarkoitettu käynnistää ensi vuoden aikana. Yliopisto on myös perustanut tiedekuntiin kansainvälisten asioiden suunnittelijoiden virat. Suunnittelijoiden tehtävänä on mm. kehittää tiedekuntien kansainvälistä toimintaa sekä tiedottaa tiedekuntien vieraskielisestä koulutustarjonnasta ja muusta kansainvälistymistoiminnasta.

Kuluvan vuoden alussa käynnistynyt ystäväperhetoiminta täydentää yliopistossa tapahtuvaa kansainvälistymistä. Ystäväperheiden kautta ulkomaisille opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus tutustua lappilaiseen arkielämään. Ystäväperhe on ulkomaiselle opiskelijalle kuin kummi, jonka luona opiskelija voi vierailla ja oppia paikallista tapakulttuuria. Kansainvälisten asioiden päällikkö Harri Malinen toivottaakin ystäväperhetoiminnasta kiinnostuneet ottamaan yhteyttä yliopistoon, sillä kummiperheitä tarvitaan jatkuvasti lisää.

Lisätietoa toiminnasta saa Lapin yliopiston internet-sivuilta osoitteesta: www.urova.fi/ystava-perhe.

KT Eija Valanne harjoittelukoulun rehtoriksi

Lapin yliopiston hallitus nimitti toukokuussa 2003 kasvatustieteiden tohtori Eija Valanteen Lapin yliopiston harjoittelukoulun rehtorin virkaan 1.8.2003 lukien.

KT Eija Valanne (s.1957) suoritti lastentarhan opettajan tutkinnon Tampereen lastentarhanopettajaopistossa vuonna 1980. Erityisopettajan tutkinnon (kuulovammaisten erityisopetuk-

sen osa-alue) hän suoritti Jyväskylän yliopistossa vuonna 1983. Kasvatustieteiden maisterin tutkinnon hän suoritti Lapin yliopistossa vuonna 1994 ja kasvatustieteiden tohtorin tutkinnon Jyväskylän yliopistossa vuonna 2002.

Työurallaan Eija Valanne on toiminut mm. lastentarhanopettajana, Lapin läänin kuulovammaisten lasten kuntoutusohjaajana sekä erityisluokanopettajana. Rovaniemen kaupungin erityisopetuksen ja Pärinharjun koulun rehtorina hän on toiminut vuodesta 1995 lähtien.

FT Heidi Strengell kielikeskuksen johtajaksi

Lapin yliopiston hallitus nimitti toukokuussa 2003 kielikeskuksen johtajaksi FT Heidi Strengellin (s. 1965).

Heiidi Strengell on suorittanut filosofian kandidaatin tutkinnon (pohjoismaiset kielet) Helsingin yliopistossa vuonna 1989. Filosofian tohtorin tutkin-

non (englantilainen filologia) hän suoritti Helsingin yliopistossa vuonna 2003.

Työurallaan Heidi Strengell on toiminut saksan, englannin ja ruotsin kielen opettajana eri kouluissa vuodesta 1988 lähtien. Työnsä Lapin yliopiston yhteisen opetuksen yksikössä toimivan kielikeskuksen johtajana hän aloitti 1.8.2003.

OTT Heikki Mattilan oikeuslingvistiikan professoriksi

Lapin yliopiston hallitus nimitti kesäkuussa 2003 oikeustieteen tohtori Heikki Mattilan oikeuslingvistiikan professoriksi Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekuntaan.

Dosentti, oikeustieteen tohtori Heikki Mattila nimitettiin oikeuslingvistiikan professorin virkaan oikeustieteiden tiedekuntaan 1.8.2003 lähtien.

Viran opetusalaan kuuluvat kotimaisten oikeuskielten ominaisuuksien, käytön ja kehityksen tutkimus, kieliriskitutkimus, vertaileva oikeuslingvistiikka sekä

Valokuva: Mauri Päänttjä

oikeustieteen ja lingvistiikan eli kielentutkimuksen keskinäisten suhteiden tutkimus.

Heikki Mattila suoritti oikeustieteen tohtorin tutkinnon Helsingin yliopistossa vuonna 1983.

Education as the Foundation of Northern Possibility -seminaari 9.10.

Kanadan kenraalikuvernööri *Adrienne Clarkson* ja puolisonsa *John Ralston Saul* vierailevat Lapin yliopistossa 9. - 10. lokakuuta. Vierailun yhteydessä järjestetään torstaina 9. lokakuuta klo 9.30 - 12 seminaari aiheesta "Education as the Foundation of Northern Possibility" yliopiston Fellman-salissa, jossa kenraalikuvernööri *Adrienne Clarkson* pitää puheen. Seminaari järjestetään yhteistyössä pohjoisen tutkijafoorum (NRF) ja Nordic Association for Canadian Studies -yhdistyksen kanssa.

Lähempiä tietoja seminaarin sisällöstä ja ohjelmasta löytyy nettisivuiltamme: <http://www.urova.fi>

Uusia dosentteja

Lapin yliopiston hallitus nimitti touko- ja kesäkuun kokouksessaan yhteensä viisi uutta dosenttia Lapin yliopiston eri tiedekuntiin.

Yhteiskuntatieteiden tohtori, apulaisosastopäällikkö *Reijo Väärälän* hallitus nimitti sosiaalipolitiikan, erityisesti työvoima- ja koulutuspolitiikan dosentiksi Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan. *Reijo Väärälä* suoritti tohtorin tutkinnon Lapin yliopiston yhteiskuntatie-

teiden tiedekunnassa vuonna 1995. Hän toimii apulaisosastopäällikkönä sosiaali- ja terveystieteiden tiedekunnassa.

Yhteiskuntatieteiden tohtori *Aila Järvikosken* hallitus nimitti kuntoutuksen dosentiksi yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan. *Aila Järvikoski* suoritti yhteiskuntatie-

teiden tohtorin tutkinnon Lapin yliopistossa vuonna 1994.

Oikeustieteen tohtori *Kalevi Laaksosen* hallitus nimitti ympäristö- ja perusoikeuksien dosentiksi Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekuntaan. *Kalevi Laaksosen* on suorittanut oikeustieteen tohtorin tutkinnon vuonna 1999.

Kuvataiteilija, kuvataiteen tohtori *Jyrki Siukosen* hallitus nimitti kuvataiteen ja kuvataidekirjoittamisen dosentiksi taiteiden tiedekuntaan. *Jyrki Siukonen* suoritti taiteen tohtorin tutkinnon

Kuvataideakatemiassa vuonna 2001.

Filosofian tohtori *Ritva Koskennurmi-Sivosen* hallitus nimitti muodin tutkimuksen dosentiksi taiteiden tiedekuntaan. *Ritva Koskennurmi-Sivonen* suoritti tohtorin tutkinnon Helsingin yliopistossa vuonna 1999. *Koskennurmi-Sivonen* toimii yliassistenttina Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksella. Dosenttuuri vahvistaa erityisesti tekstiili- ja vaatetus suunnittelun opetusta taiteiden tiedekunnassa.

Professori Kari Hakapää vierailevaksi opettajaksi Alaskaan

Lapin yliopiston kansainvälisen oikeuden professori Kari Hakapää lähtee syyslukukaudeksi vierailevaksi opettajaksi Alaskan yliopistoon Fairbanksiin. Hakapää pitää vierailunsa aikana Alaskan yliopiston opiskelijoille kaksi luentokurssia, joista toinen käsittelee YK-oikeutta ja toinen erityisesti arktisia merialueita koskevaa kansainvälistä merioikeutta.

Professori Kari Hakapää on saanut Alaskan yliopiston pohjoisten alueiden opetusta ja tutkimusta koskevan 25 000 dollarin suuruisen stipendin (University of Alaska Fairbanks Northern Momentum Teacher/Scholar Program). Alaskan yliopisto

myöntää vuosittain muutaman Northern Momentum Teacher/Scholar -stipendin.

Professori Hakapään saama stipendi on järjestyksessään yhdeksäs ja ensimmäinen suomalaiselle myönnetty apuraha. Pohjoismaista apuraha on aiemmin myönnetty kahdelle norjalaistutkijalle. Stipendiohjelma käynnistyi kolme vuotta sitten yksityisiltä saadun rahoituksen turvin. Ohjelman tarkoituksena on rikastuttaa Alaskan yliopiston akateemista opetusta viiden vuoden ai-

kana kutsumalla ansioituneita tutkijoita opettamaan Alaskaan yhdeksi tai useammaksi lukukaudeksi. Viiden vuoden stipendiohjelma koskee kaikkia tieteenaloja. Hakijoiden tulee osoittaa kiinnostusta ja osaamista maailman pohjoisiin alueisiin liittyvissä kysymyksissä. Kari Hakapää lähtee Alaskaan vaimonsa Liisa Hakapään kanssa, joka opettaa Alaskan yliopistossa taiteiden osastolla. Liisa Hakapää toimii teollisen muotoilun opettajana Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa.

Lassi Heininen vierailevaksi professoriksi Petroskoihin

Yhteiskuntatieteiden tohtori, dosentti Lassi Heininen on nimitetty elokuun alusta vierailuprofessoriksi Petroskoin valtiolliseen yliopistoon. Vierailevan professorin tehtäviin kuuluu mm. kehittää ja käynnistää uusi Pohjoismaita ja Eurooppaa käsittelevä koulutusohjelma, jatko-opiskelijoiden ohjausta, luennointia sekä vuosittain järjestettävän kansainvälisen kesäkoulun johtaminen.

Professorin kustannuksista vastaa Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen NorFA eli Nordisk Forskareutdanningsakademi. Apuraha myönnetään vuodeksi kerrallaan ja Heinisen kolmivuotisen professuurin ensimmäinen kausi käynnistyi elokuun alussa 2003.

Petroskoin valtiollinen yliopisto on tehnyt kansainvälistä yhteistyötä pohjoismaisten yliopistojen kanssa 1990-luvun alusta lähtien. Yhteistyö Lapin yliopiston kanssa käynnistyi viime vuosikymmenellä ja jatkuu edelleen. Heininen on tehnyt yhteistyötä

Petroskoin yliopiston kanssa mm. Kuhmon kansainvälisen kesäakatemian yhteydessä. Lassi Heininen väitteli yhteiskuntatieteiden tohtoriksi Lapin yliopistossa vuonna 1999. Hän on kansainvälisten suhteiden dosentti Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa. Heininen on toiminut pitkään erikoistutkijana Arktisessa keskuksessa. Hänen tutkimusalueitaan ovat pohjoisten alueiden geopolitiikka, aluekehitys ja ympäristöpolitiikka sekä kansainväliset suhteet Pohjois-Euroopassa.

Hallitus nimitti tasa-arvotoimikunnan

Lapin yliopiston hallitus on asettanut tasa-arvotoimikunnan, jonka tehtävänä on mm. edistää naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain tavoitteiden toteutumista yliopistossa. Tasa-arvotoimikunnan kaksivuotinen toimikausi alkoi 1.8.2003.

Toimikunnan tehtävänä on mm. huolehtia siitä, että yliopistossa on voimassa oleva ja tarkoituksenmukainen tasa-arvosuunnitelma. Lisäksi toimikunnan tehtävänä on tiedottaa ja tukea henkilökuntaa ja opiskelijoita tasa-arvokysymyksissä, huolehtia tasa-arvotyön

jatkuvuudesta sekä seurata tasa-arvon edistymistä tilastoinnin avulla. Toimikunnan tehtävänä on toimia tasa-arvokysymyksissä valtion viraston yhteistoimintalain ja yliopiston yhteistoimintasopimuksen mukaisena elimenä.

Toimikuntaan nimettiin puheenjohtajan lisäksi yhdeksän jäsentä. Nimitykset tehtiin tiedekuntien, yhteisen opetuksen yksikön, henkilöstöjärjestöjen ja ylioppilaskunnan tekemien esitysten pohjalta.

Oikeudenhoidon koulutuskeskus oikeustieteiden tiedekuntaan

Lapin yliopiston hallitus perusti kesäkuun kokouksessaan oikeudenhoidon koulutuskeskuksen oikeustieteiden tiedekuntaan 1.8.2003 lähtien. Keskus huolehtii oikeustieteellisen alan ammatillisipainotteisesta täydennys- ja jatkokoulutuksesta. Koulutuskeskuksen perustaminen järkevöittää ja tehostaa tiedekunnan ulkopuolelle suunnattavaa koulutusta ja muuta toimintaa, sen suunnittelua ja markkinointia.

Taiteet pääkampukselle vuonna 2006

Uudet toimitilat taiteiden tiedekunnalle pääkampuksen yhteyteen alkavat hahmottua. Valtioneuvoston rahoitusasiainvaliokunta antoi hanketta puoltavan päätöksen kesällä. Suunnittelu etenee nyt vauhdilla.

Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan päätöksen mukaan "Opetusministeriö oikeuttaa Lapin yliopiston tekemään Senaatti-kiinteistöjen kanssa vuokrasopimuksen rakennettavista 11 850 neliön tiloista. Tilojen suunnittelu on jo täydessä vauhdissa. Yliopiston, Senaatti-

kiinteistöjen, Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen Ky:n ja Pohjois-Suomen Projektikonsultit Oy:n ensimmäinen kokous pidettiin 29. elokuuta. Rakennushankkeen aloitusseminaarissa kartoitettiin mm. tilojen toiminnallisia, teknisiä ja maankäytöllisiä tavoitteita.

Seppo Saari teknologiayksikön tutkimusjohtajaksi

Diplomi-insinööri Seppo Saari aloitti 1.8.2003 työssä Meri-Lappi Instituutin Teknologia-yksikön tutkimusjohtajana. Seppo Saari siirtyi Meri-Lappi Instituuttiin Kemi-Tornion ammatikorkeakoulun aikuiskoulutus- ja yrityspalvelujohtajan toimesta.

Mari-Lappi Instituutin Teknologia-yksikössä tehdään mikro-

elektroniikan, mikromoduulitekniikan ja integroitujen anturijärjestelmien, erityisesti niiden ympäristösovellutuksia koskevaa soveltavaa tutkimusta.

Teknologian lisäksi Lapin ja Oulun yliopistojen yhteisen yksikön, Meri-Lappi Instituutin toimialueita Kemissä ovat aluekehitys ja koulutus.

Taidekasvatuksen yksikkö näyttävästi esillä alan kansainvälisessä kongressissa

Lapin yliopiston taidekasvatuksen yksikkö oli näyttävästi esillä kansainvälisessä taidekasvattajien järjestön InSEA:n Euroopan kongressissa, joka järjestettiin elokuussa 2003 perättäisinä tapahtumina Tukholmassa, Helsingissä ja Tallinnassa. Tapahtumaan osallistui runsaat kolmesataa taidekasvattajaa ja tutkijaa yli kolmestakymmenestä eri maasta.

Suomalaisten, ruotsalaisten ja virolaisten yhteistyönä valmistellun InSEA:n Euroopan kongressin pääteemoja olivat visuaalinen kulttuuri taidekasvatuksessa ja yleensäkin visuaalisen ympäristön kysymykset, media-osaaminen sekä museopedagogiikka. Oma lukunsa osana kongressia oli kongressikaupungeista (Tukholma, Helsinki ja Tallinna) rakentuva arkkitehtoninen aikamatka.

Professori *Timo Jokelan* ja lehtori *Mirja Hiltusen* sekä kuuden taidekasvatuksen opiskelijan taidekasvatuksen teoriaa, pohjoista ulottuvuutta ja taideilmaisua yhdistelevä special keynote *Northern Dimension - the Sense of Winter* avasi Helsingissä Suomen osuuden.

Esityksen tavoitteena oli yhdistää kuvin visualisoitu alustus ja samanaikaisista performansseista syntyvät tarinat moniaistiseksi kokonaisuudeksi. Esityksessä tarkasteltiin Lapin yliopiston taidekasvatuksen opetuksen ja tutkimuksen soveltamista pohjoisen olosuhteisiin, erityisesti Lapin talveen ja sen elementteihin.

- Kokonaisuus tarjosi kansainväliselle yleisölle elämyksellisen matkan talven kokemiseen kun Lume -keskuksen aulassa osallistujia odotti aitoa Lapin lunta ja jokaiselle jaettiin ovelta jääpala, jonka sisään oli jäädytetty teksti: the sense of winter. Talvinen äänimaisema, pimeys, jää ja lumi sekä luennon keskeyttävät performatiiviset osiot tavoittivat yleisönsä. Osalle kongressivieraista kosketus lumeen ja jäähän oli ensimmäinen laatuaan, kuvailee lehtori Mirja Hiltunen.

Professori Timo Jokela oli mukana elokuun kongressin sisällön suunnittelussa Suomen InSEA:n hallituksen jäsenenä. Hän pitää erittäin tärkeänä osallistumista alan kansainvälisiin seminaareihin, jotta yksikkö pysyisi mukana alan kehityksessä ja näkyisi taidekasvatuksen kentällä. Yksikön jatko-opiskelijat Mirja Hiltunen, *Seija Ulkuniemi* ja *Mervi Niemitalo* osallistuivat Tukholmassa järjestettyyn tutkijakongressiin omilla esitelmillään.

- Esimerkiksi InSEA:n maailmanlaajuiset kongressit ja niissä luodut kontaktit ovat poikineet

Kansainvälisen seminaariyleisön ensimmäinen kosketus Lapin yliopiston taidekasvatuksen yksikön Special Keynote -esitykseen oli ovelta jaettava jääpalaan jäädytetty "sense of winter" -teksti.

yksikköömme alan opettaja- ja opiskelijavaihtoa. Yksikköemme herätti suurta kiinnostusta muissa kongressivieraissa myös elokuun kongressissa, solmimme uusia kontakteja eri puolille maailmaa ja sovimme artikkeleiden julkaisuista alan kansainvälisissä lehdissä. Nähtäväksi jää millaista muuta yhteistyötä elokuun kongressi tuo mukanaan, pohtii professori Timo Jokela kongressin merkitystä johtamalleen yksikölle.

Tapahtumaan liittyi myös Suomen kuvataideopettajien liiton järjestämä taidekasvatusta esittelevä näyttely "Tuulta kuviksesta". Talvitaiteen koulutusprojektin tuotteena syntynyt näyttely edusti näyttelykokonaisuudessa suomalaista kuvataidekasvatuksen opettajakoulutusta. Näyttelyn kokosivat Susanna Vuorjoki ja Maria Huhmarniemi ja se oli esillä Helsingissä elokuun ajan.

Peräpohjalaisen kalastuskulttuurin hyödyntäminen matkailussa

Vanhaa peräpohjalaista kalastuskulttuuria ei ole osattu hyödyntää riittävästi kesämatkailun tarpeisiin. Paikallisten yrittäjien mukaan kesämatkailun tulisivatkin tukeutua entistä enemmän paikallisuuteen ja perinteeseen.

Tiedot käyvät ilmi toukokuussa 2003 päättyneestä Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen hallinnoimasta matkailua ja kalastuskulttuuria tutkineesta esiselvityshankkeesta, *Kemiläisten*

jalanjäljillä – kalastuskulttuurin hyödyntäminen matkailussa.

Hankkeen esiselvitysvaiheessa inventoitiin historiallisesti ja kalastuskulttuurisesti merkittävät kohteet, toteutettiin kalastuksen

ja siihen liittyvän jo osin kadonneen elämäntavan tuntevien henkilöiden haastattelu sekä kerättiin hajallaan eri lähteissä olevaa tietoa ja materiaalia. Hankkeen toiminta-alueena oli Pelkosenniemen kunta (Pyhä-Luosto), Kemijärvi ja Rovaseutu.

Esiselvitysvaiheen tarkoituksena oli koota teemaan liittyvää aineistoa, jonka pohjalta hankkeen toimijat laativat asiantuntijoiden kanssa tarkemman kalastuskulttuuriin pohjautuvan toisen vaiheen toimenpidesuunnitelman, jossa päätavoitteena on vanhaan pohjoissuomalaiseen kalastus-

kulttuuriin perustuvan matkailu- ja yritystoiminnan tukeminen.

Hankkeen suunnittelua ja toimenpiteitä ovat toteuttaneet yhteistyössä Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Metsähalitus, Lapin maakuntamuseo, Puolustusvoimat, Kalamiesten keskusliitto, Pelkosenniemen kunta, Elinkeinkehittäjä eero ja alueen yrittäjien edustajat. Kemiläisten jalanjäljillä –projektin EU-rahoitus saatiin Lapin TE-keskuksen maaseutuosaston kautta. Lisäksi esiselvityshanketta rahoittivat Elinkeinkehittäjä eero ja Pelkosenniemen kunta.

TULI-projekti vauhdittaa tutkimuslähtöisten liikeideoiden kaupallistumista

OuluTech Oy aloitti vuoden alussa TEKESin rahoituksella tutkimuksen ja tuotekehityksen parissa työskenteleville suunnatun TULI -projektin, joka tarjoaa rahaa innovaatioiden arviointiin ja kehittämiseen Pohjois-Suomessa. Projektin tavoitteena on tunnistaa, kehittää ja edistää uutta tutkimuslähtöistä liiketoimintaa.

TULI -projektin kohteena ovat erityisesti julkisrahoitteiset tutkimusprojektit, tutkimusryhmät ja tutkijat. TULI aut-

taa tiedeyhteisön jäseniä keksintöjen ja valmiiden liikeideoiden kaupallisen potentiaalin selvittämisessä parhaiden asiantuntijoi-

den avustuksella. TULI-rahoittaa lähinnä ulkopuolisena ostopalveluna tehtäviä kehityshankkeita. Hanketta kohti maksimirahoitus on 10 000 euroa (+ alv).

Tyypillisiä rahoituksen kohteita ovat alustavat markkinakartoitukset tai kilpailukykyanalyysit, alustavien liiketoimintasuunnitelmien laadinta, tekijänoikeuksiin ja muihin immateriaalioikeuksiin liittyvät selvitykset, erilaiset partnerikartoitukset, uutuustutkimukset ja patentoinnin alkuvaiheeseen liittyvät toimenpiteet sekä sopimustekniset ja juridiset palvelut.

Rahoituksen lisäksi TULI tarjoaa kontakteja, jotka auttavat hankkeen kehittämisessä. TULI-toiminta on täysin luottamuksellista. Immateriaalioikeuksien suojaaminen on usein keksinnön tehokkaan hyödyntämisen perusedellytys.

Lisätietoja antavat Jarmo Männistö Oulutech Oy:stä tai Lapin yliopiston rakennerahoitusasiamies Arto Viiri.

Yhteystiedot:

jarmo.mannisto@oulutech.fi
tai arto.viiri@urova.fi

Vammaisuuden tutkimuksen seminaari

Lapin yliopistolla järjestetään Vammaisuuden tutkimuksen seminaari 25.- 26.9.2003 Lapin ja Oulun yliopiston sekä Valtakunnallisen vammaisneuvoston yhteistyönä.

Seminaari alkaa torstaina 25.9.2003 klo 10. Torstai-päivän alustajia seminaarissa ovat dekaani, professori Kyösti Urponen, toiminnanjohtaja Kalle Könkkölä, professori Asko Suikkanen, lehtori Pentti Murto, lehtori Tuula Matikainen, sekä projektitutkija Tiina Notko.

Perjantaina 26.9. seminaarissa alustavat, kunnanjohtaja, varatuomari Jari Kotimäki, lehtori Marjo-Riitta Mattus, lääninsosiaalitarkastaja Risto Harpela, professori Tapani Kallanranta sekä professori Aila Järvikoski.

Ilmoittautumiset marjo-riitta.mattus@urova.fi
Seminaari on maksuton.

Tervetuloa!

Kieli- ja viestintäopinnot ankkuroiduvat työelämän vaateisiin

Kielikeskus juhlii syksyn aikana 20-vuotista olemassaoloaan.

Juhlasyksy huipentuu 6.11.2003 pidettävään seminaariin, jonka aiheena on työelämän viestintätaidot. Seminaariin on kutsuttu nimekkäitä ja kokeneita kouluttajia.

Moderni työelämä vaatii tekijöiltään yhä monipuolisempia kommunikatiivisia valmiuksia: on osattava toimia täysipainoisesti vierailla kielillä ja vieraissa toimintaympäristöissä, on hallittava monipuoliset viestintätaidot, niin kirjalliset kuin suullisetkin.

Yhdeltä ja samalta työntekijältä vaaditaan monipuolista ammatillisuutta. Erikoistuminen ei enää tarkoita sitä, että puhuminen ja kirjoittaminen kuuluisivat vain joidenkin toimenkuvaan. Asian-tuntijuus ymmärretään nykyään juuri viestivalmiuksien monipuolisuutena.

Marraskuun juhlaseminaarissa työelämän vaatimia viestintätaitoja käsitellään monipuolisesti. Jyväskylän yliopiston rehtori ja puheviestinnän professori FT *Aino Sallinen* käsittelee alustuksessaan teemaa puheviestinnän ja kulttuurien välisen viestinnän näkökulmasta. FT *Pirjo Hiidenmaa* Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta kertoo työelämän vaatimista tekstitaidoista kielentutkijan ja kouluttajan näkökulmasta. KT *Juha Siitonen* Human Poliksesta käsittelee viestintätaitoja ihmisen toiminnan ja ihmisen suhdetaitojen näkökulmasta.

Katriina Uljas-Rautio

Yliopisto voitti soutukilpailun

Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun välinen järjestyksessään toinen kirkkovenesoutukilpailu järjestettiin Rovaniemi-päivien yhteydessä 5. syyskuuta 2003. Soutukilpailun voitti tänä vuonna Lapin yliopiston joukkue.

Alussa näytti siltä, että ammatikorkeakoulun joukkue on jälleen vahvempi, mutta jo muutaman sadan metrin jälkeen Lapin yliopiston joukkue löysi oikean rytmin ja otti kilpailun johdopaikan, joka säilyikin maaliviivalle asti.

Kumpaankin venekuntaan kuului 14 soutajaa sekä perämies. Venekuntien perämiehinä toimivat

ammattikorkeakoulun rehtori *Pentti Tieranta* ja Lapin yliopiston rehtori *Esko Rieppula*. Naisia ja miehiä oli kummassakin joukkueessa yhtä paljon. Myös henkilökunta ja opiskelijat olivat molemmissa joukkueissa tasapuolisesti edustettuina.

Soudun järjestelyistä vastasivat ammatikorkeakoulun opiskelijayhdistys Camos ja Lapin yliopis-

Valokuva: Olli Tiuraniemi

ton ylioppilaskunta. Soutukilpailu keräsi Kemijoen rannalle runsaasti katsojia juhlistamaan Rovaniemi-päivää kilpasoudun merkeissä.

Voittajajoukkue sai haltuunsa Lapin Kansan lahjoittaman kiertopalkinnon, jonka joukkueelle luovutti kaupunginjohtaja Mauri Gardin.

Arktisen keskuksen tiedekeskusnäyttelyiden teemana on tänä vuonna Arktinen vaellus. Teemaan liittyvät näyttelyt Arktikumissa ovat Aikain välillä saamelaisen poromiehen kuva, Arktinen vaellus, Siidasta tullut Siiddastallan – saamelainen poronhoito ja lokakuussa avattava Kanadan inuitien taidetta esittelevä Isumavut.

Näyttelyissä vierailijoilla on tilaisuus liikkua eri puolilla arktista aluetta pääasiallisesti poron ja poronhoidon jäljillä. Näyttelyistä muodostuu interaktiivinen vaellus, jossa on hyödynnetty uusmedian mahdollisuuksia. Näyttelyt on toteutettu tiedekeskuksille tyypillisellä tavalla: vuorovaikutteisuuden, visuaalisuuden ja informatiivisuuden yhdistelmänä.

Isumavut

ISUMAVUT on ensimmäinen inuit naistaiteilijoiden näyttely, joka on koottu yhdeksän Kanadan Cape Dorsetissa vaikuttaneen taiteilijan teoksista. Teokset ovat valmistuneet vuosina 1959-1992. Näyttely avataan Arktikumissa lokakuun 10. päivänä 2003.

Lähes sadan teoksen kokonaisuus sisältää grafiikkaa, piirroksia, akryylimaalauksia sekä veistoksia. Teokset peilaavat yhteiskunnallista muutosta, erityisesti naisen roolin muuttumista. Lisäksi teokset kertovat kunkin taiteilijan oman yksilöllisen tyylinsä kehittymisestä.

Arktinen elokuvafestivaali

Kolmas Arktinen elokuvafestivaali järjestetään Rovaniemellä 23.-29.10.2003. Festivaaliin liittyviä elokuvaesityksiä järjestetään Rovaniemen lisäksi myös Torniossa, Kemissä, Ranualla ja Ivalossa.

Elokuvafestivaali on suunnattu opiskelijoille ja koululaisille. Järjestäjät ovat varanneet kouluille mahdollisuuden nähdä elokuvia maanantaista – keskiviikkoon. Festivaali nostaa valokeilaan arktisen alueen ihmiset, elinkeinot ja kulttuurit. Ohjelmiston helmiä on ohjaaja Markku Lehmuskallion ”Jumalan Morsian” näytelmäelokuva. Ohjelmisto matkaa Nenetsiasta, Pohjoismaiden kautta, Islantiin, Färösaarille ja Kanadaan.

Elokuvafestivaalin ohessa järjestettävässä dokumenttielokuvaseminaarissa puhutaan mm. dokumenttien arkistoinnista, tekijänoikeusasioista, dokumentteihin liittyvistä eettisistä asioista sekä dokumenttien tuottamiseen ja levittämiseen liittyvistä asioista. Seminaari toteutetaan yhteistyössä Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan, Rovaniemen Opiston, Kemi Tornio ammattikorkeakoulun, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja POEMin kanssa.

Elokuvafestivaaliin liittyy myös elokuvakilpailu, johon opiskelijat voivat lähettää elokuviaan. Kilpailuun kelpuutetaan fiktio-, dokumentti-, animaatio-, ja kokeellisia elokuvia, jotka ovat valmistuneet elokuun 2002 ja elokuun 2003 välisenä aikana ja jotka ovat enintään 15 minuutin pituisia.

Elokuvafestivaalin pääjärjestäjiä ovat Arktinen keskus, Lapin taide- ja kulttuurikeskus ja Pohjola-Norden. Festivaali toteutetaan Pohjoismaiden kulttuurirahaston, Pohjoiskalotin Neuvoston ja useiden paikallisten yritysten tuella. Elokuvakerho Cinema on antanut arvokasta tietoa ja avustanut omien verkostojensa kautta tapahtuman järjestelyissä.

Lisätietoja: <http://www.arcticcentre.org/elokuvafestivaali> tai Raija Kivilahti: puhelin 040 - 568 4890, sähköposti Raija.Kivilahti@urova.fi

k i d e

LAPIN YLIOPISTON YHTEISÖLEHTI
5/2003

Toimitus, tilaukset ja osoitteenmuutokset:
Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI

Päätoimittaja: Irma Kuukasjärvi,
puh. (016) 341 2217, gsm. 040 571 1960
fax. (016) 341 2207,
e-mail: Irma.Kuukasjarvi@urova.fi

Vastaava toimittaja: Olli Tiuraniemi,
puh. (016) 341 2230, gsm. 0400 695 418
fax. (016) 341 2207,
e-mail: Olli.Tiuraniemi@urova.fi

Kansi:
Kannen kuvat: LaY/Viestintä
kuvankäsittelyt: Niina Huuskonen
Valokuvat: Ville Kostamoinen
Taitto: Niina Huuskonen
Otsikot: Trebuchet
Leipäteksti: AGaramond
Paperi: LumiArt 150g ja
LumiNova matta 90g

Painos: 3100 kpl
Painopaikka: PS-Paino Värisuora Oy,
Kemi 2003

ISSN 0787-0965

Kide-lehti Internetissä: <http://www.urova.fi/Ajankohtaiset/Kide-lehti>

Seuraava Lapin yliopiston Kide ilmestyy
lokakuussa 2003

Lehden ilmoitushinnat, joihin lisätään ALV 22% ovat:
Takakansi (neliväri)
170 x 200 mm (kokosivu takakansi) 420 euroa
170 x 200 mm (sisäsivu etu-/takakansi) 330 euroa
Sisäsivut (mustavalkoinen)
170 x 220 mm (kokosivu) 250 euroa
170 x 110 mm (puolisivu, vaaka) 150 euroa
85 x 220 mm (puolisivu, pysty) 150 euroa

Ilmoitusvaraukset:
Lapin yliopisto/viestintä,
Leila Tauriainen,
puh. (016) 341 2250,
email: Leila.Tauriainen@urova.fi